

ΠΩΣ ΕΘΡΗΝΗΣΑΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΑΠΦΩ ΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΤΗΣ
ΟΤΑΝ ΑΓΑΠΗΣΕ ΤΟΝ ΑΛΚΑΙΟ

ΤΟΥ ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΥ ΧΡ. ΔΑΜΠΡΑΚΗ

"Ω! ἄς κάτσουμε στὸν ἥλιο ἀγαπημένες
μετὰ ἀπὸ τὴν ἀγρύπνια! κι' ἄς χυθοῦνε
τὰ ψιλὰ μαλλιά μας στὰ γυμνὰ μέσα
τὰ γόνατά μας.

Κι' ἄς σπάσουμε τὰ ὄραϊα τὰ θυμιατήρια,
ποὺ μᾶς μεθοῦσαν· μὲ καημὸν ἄς δοῦμε
τὰ κόκκινα λουλούδια, ὅπου ἡ χρυσιὴ μας
πέφτοντας ζώνη

ἔλυνε τὴ χαρὰ ἀπ' τοὺς γοφούς κάτου!
Πᾶν τὰ γλυκὰ μερόνυχτα, ποὺ ἀλλάξαν
τὴ χλωμάδα ὄλο καὶ τὴν πορφυράδα
στὰ μάγουλά μας

μὲ πάθος, ὅταν τὰ γυμνὰ κορμάκια
μὲ βιὰ στῆς ὁμοίας ἀγκαλιᾶς δινόνταν
τὸ κοινὸ δάμασμα κ' ἐθεοποιοῦσεν
ἢ φαντασιά μας

τὸ σεῖσμα τῶν μελῶν μας! Κ' ἓνα νέο
χαρίζαμε στὸν Ἔρωτα βασίλειο,
πιὸ πλούσιο κι' ἀναπάντεχο, ἐχθρομένο
ἀπ' τὴν ἐστία,

ὅπου διαιωνίζῃ ἡ χόβολη τῆ φύση !
Καὶ πάντοτες τὰπόσωμα τοῦ πόθου
μᾶς ξαναγέμιζε τάλαιφρὰ σπλάγχνα,
ποῦ δὲ δεχόνταν

τοῦ χρόνου τὸ γλυκὸ τὸ χρέος, ποῦ ἔχει
πικρὴ τὴν πλερωμὴ. Κι' ὅλο γινόνταν
τῆς νιότης μας τὰ προφαντὰ τὰ ρόδα,
τὰ ζεστὰ ρόδα,

πιὸ κόκκινα δίχως ν' ἀνοιοῦν στὸ βάθος.
Καὶ στὸ γυαλὸ δὲ βγαίναμε τὸν ἔρμο,
γιὰ νὰ λευκάνουμε τῶν ἀδερφῶν μας
τὰ ματωμένα

τὰ ροῦχ' ἀπ' τὴν ἐμφύλια τὴν ἀμάχη.
Γιατὶ ὅλο τὸν καιρὸ τὸν ἄλλο οἱ κόρδες
γινόνταν πὰ στὸ κανάλιο τὸ κούφιο
τῆς ἀχελώνας

πρωτάκουστων τραγουδιῶν ρίζες μέσα
στὸν Παχτωλὸ τοῦ στήθους βυθισμένες·
καὶ μὲς τοῦ ἀχοῦ παλλόνταν τὸν καθρέφτη
τὰ μυστικά μας !

᾽Ω τώρα παρατῶντας μιὰν ἀγάπη,
ποῦ ἔκαμνε ὅ,τι δὲν ἤξερε, φυλάξου
ἀπὸ τὴν ποῦ ἄλλο δὲν προσμένει κι' ἔχει
γρήγορον τρόπο !

Κ. Ι. ΒΑΡΝΑΛΗΣ

Ο ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΧΟΡΟ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

Η ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΚΟΥΦΑΙΑΣ

Ἐπὸ κορφὲς ἀπάτητες,
σὰν κρίνων σκέψη,
ὁ ἀκριβὸς δλόδροση
μὲ εἶχε κλέψει.

Καὶ μὲ πῆρε πρὸς τὴ χώρα,
στὸ κατάλειστο παλάτι
ποῦ κρυφὰ μὲ ἀκριβοθώρα.

Τοῦ εἶπα — «Μὴ μ' ἀφίνης
μήπως λάχη
καὶ μὲ βρεῖ ὁ ἥλιος μονάχη
τὶ μὲ κάνει ἀράπα
καὶ ξεγνᾶς τὴν ποῦ σὲ ἀγάπα.»

Μιὰν αὐγὴν ὅμως ἐδιάβη
στὸ καλοάρμενο κυράβι,
ποῦ εἶχε τὰ κατάρτια δλόχρυσα
κι' εἶχε τὰ πανιὰ του ἀπὸ μετᾶξι
καὶ θὰ πῆγαινε τοὺς Δράκους καὶ τὶς Χίμαιρες
νὰ ὑποτάξῃ.

Καὶ μὲ τὸ φευγίό του μ' ἄφισε
μὲς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς
κάτι θλιβερὸ κι' ἀκατανόητο
σὰν ἀπομεινάρι μιᾶς βροχῆς.

Στὶς αὐγὲς τὸ γυρισμὸ τοῦ ἀπάντεχα
καὶ, στὰ ποῦ παραπονοιοῦνται βράδια,
νάρθῃ στὸν ἀχὸ ποῦ θάπερνε ὁ γυαλὸς
ἢ στὸ θρὸ ποῦ θελε γγίξει τὰ λειβάδια.

Καὶ μὲ αὐγὴ
— ποῦ ἀνάθεμά τη —
ὅπου πέρναγεν ὁ Ἥλιος
σ' ἓνα χρυσοπέταλο ἄτι,

Σκύβω νὰ κοιτάξω ἂν ἔρχεται,
καὶ μὲ βλέπει μιὰν ἀχτίνα
ποῦ μὲ κάνει, ἀλοίμονον,
ἀρατίνα.

ΠΟΛΗ

ΚΛΗΜΗΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΣ

ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΤΑΜΙΑ

Τώρα πού θάρθη τὸ θαμπὸ φθινόπωρο
Τῆ στέγη μας νὰ κρούσῃ μὲ τὸ πρωτοβρόχι,
Ποῦ πιά δὲ θὲ νὰ ὑψώνεται ὁ ἀμπέλοχος
Πάνω ἀπ' τὸ φράχτη μας σὰ σὲ ἀνθοδόχη,

Ποῦ θὰ τρεμίζουν στὸν ἀγέρα τ' ἄνθια του
Σὰν τὶς παλιῆς σχισμένες μουσσοῦλινες
Καὶ θὰ ζαρώνουν στὰ χλωμὰ τὰ ζάρφια τους
Οἱ μυρωμένες μαντελίνες,

Ἐμεῖς θὰ δώσωμε τὰ χέρια μας
Πίσω ἀπ' τὰ τζάμια τὰ μεγάλα,
Καὶ σὰν παιδιὰ, προσεχτικὰ θὰ βλέπωμε
Τὰ δέντρα πῶς θὰ κλαῖνε στάλα-στάλα,

Πῶς θὰ στριφογυρίζουν τὰ σπασμένα τ' ἄχρωα,
Τὰ μαδημένα τῶν πουλιῶνε φτερουδάκια,
Νὰ κλαῖμε τὰ πνιγμένα ροδοπέταλα
Ποῦ θὰ κατακυλοῦν μὲ ὅλα μαζί στὰ ρυάκια.

Κι' ὅταν θὰ τραβηχτοῦν μακριὰ τὰ σύννεφα
Σὰν ταραγμένη σκέψη ἀπ' τὰ οὐράνια
Καὶ θὰ ξανοίξωμε στὴν Πλάση ὀλόγυρα
Ν' ἀπλώνεται τοῦ ἡλίου ἡ περηφάνεια,

Ἐμεῖς νὰ κατεβοῦμε ὀλόχαροι
Καὶ δρασκελώντας τὰ μικρὰ ποτάμια
Στὴν ἀκροποταμιὰ νὰ φτάσωμε καὶ στὴν Ἀγάτη μας
Νὰ τραγουδήσωμε φρυσῶντας στὰ καλάμια.

ΓΥΝΑΙΚΑ

Ξεκίνησ' ἀπ' τὰ βάρη τῶν αἰώνων
Μὲ τὴν ὕδρῖα στὸν ὄμο ταπεινὴ Ρεβέκκα,
Στὴ δίψα σου ἔγεια νὰ πιῆς, κι' ἔμπρός σου
Στέκω συμβολικὴ Γυναῖκα.

Ἐσὺ τοῦ νοῦ τὰ θεῖα τὰ δῶρα
Μοῦ σκόρπισες στὰ πόδια καὶ στὰ χέρια,
Κι' ἄστραψε ὁ πόθος τῆς ψυχῆς στὰ μάτια,
Ὅπως στίς σκοτεινὲς νύχτες τ' ἀστέρια.

Μὲ τὴν ὕδρῖα στὸν ὄμο ἀκολουθῶ σε
Καὶ μὲ τῆς βιβλικῆς γυναίκας τὴν ἀπλότη.
Κάμε ἀπ' τὸ φῶς νὰ φέγγῃ μου τὸ βῆμα
Κι' ἀπ' τὴ σοφὴ χαρὰ μου ἡ νειότη.

Ἔτσι μᾶς τῶγραψεν ἡ Μοῖρα πάντα :
Μέσα στὴν Πλάση δυάδα τρισαγία
Ἐσὺ τοῦ νοῦ νὰ μοῦ σκορπᾶς τὰ δῶρα
Κι' ἐγὼ στὴ δίψα σου νὰ γέρω τὴν ὕδρῖα.

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

ΠΑΡΑΙΝΕΣΗ

Ρυθμίσαμε τὶς δυὸ ψυχές μας στὸν βαθὺ
τῆς θάλασσας τὸν ἦχο, πρὸς τὸ βράδυ.
Τὸ βάρυπνον ἐσκόρπισε σκοτάδι
ποῦ νάρκωνε τὴν ἡδονή· τί ἔχει σταθεῖ

θριαμβευτῆς τὸ Θέρος τὸ πυρρόμαλλο
ἀγνάντι μας! Κι' ὀλοῦθε μᾶς φλογίζει
ἡ λάγνη φλόγα, καὶ βαρὺνὰ λυγίζει
τὴ θέλησή μας σὲ ρυθμὸν ἀνώμαλο.

Γῦρε, σὰν κλῶνο καρπερό, τὴν κεφαλὴ
ἀπάνω μου : εἶναι γλυκὸς ὁ κόπος.
Γῦρε ὀλάκαιρη! ἡ Λαγνεῖα μᾶς καλεῖ,
π' ἀναρχα ὁ νόμος τῆς ἀνθίζει, ὅπως

ἄναρχα θάλλει,
τῆς θάλασσας ὁ ὕμνος στ' ἀκρογιαλί.

ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ

Δ. ΜΥΡΙΝΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ: Τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων, εἶνε ἀπὸ τῆς πλουσιώτερες ἐκφράσεις τῆς ζωῆς καὶ τῆς ποιήσεως. Εἰμπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ὅτ' εἶνε μιὰ σειρὰ ἐπιθάλμια πού τῆ ξεχωρίζει ἢ δυνατότερη καὶ ἢ πῶς ὑπέροχη ἐκφραση τοῦ λυρισμοῦ, πού μεταφέρει γεμάτη τὴν ἀξία τοῦ στίχου στίς αἰσθήσεις μας, δίχως αἰσθαντικότητες, μὲ πλούσιον ὕφος ἀλλὰ δίχως καμμίαν ἀπολύτως ρητορικότητα. Τὸ ὄλον ποίημα, ἔχει κατὰ τὸ ἰδιαίτερον, ὁ στίχος του, ὁ τρόπος πού ἀρχίζει καὶ ἐξελισσεται ὡς τὸ τέλος, ἢ δ ρ ἄ σ η του ἔχουνε μορφή πολὺ δραματική. Εἶνε σχεδὸν σάν ἓνα δρᾶμα λυρικό, χωρισμένο σὲ τόσα μέρη ὅσα καὶ τὰ κεφάλαια του, μὲ ὕφος λεπτότατο, τόσο λεπτὸ, ὥστε ν' ἀφίνει νὰ διακρίνουμε κάτου ἀπὸ τὶς λέξεις, ζωηρὸς εἰκόνες, μὲ πλουσιώτατους χρωματισμοὺς καὶ μ' ἓνα διάφανο συμβολισμό, πού δὲν ἀναφέρεται σὲ κανένα πρόβλημα μεταφυσικό, ἀλλ' ἔχει ἄμεση σχέση μ' αὐτὴ τὴ χαρὰ μὲ τὴν ἴδια τὴ ζωή. Διαβάζοντάς το αἰσθανόμαστε τὴν αὐτὴ δροσιά πού νοιώθουμε τὴν ἀνοιξη, ὅταν ἀνοίγουμε σ' ἓνα κῆπο πρῶτ' πρῶτ' τὸ παράθυρο καὶ βλέπουμε μὲ παράξενο μάτι ὅλη τὴ ζωὴ καινούρια, δροσερή, διάφανη καὶ χαρούμενη, ὕστερα ἀπὸ τὸ βάρος τῆς συμπτυνωμένης ζωῆς, τὰ συντροφίμια καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ χθεσινοῦ δειλινοῦ. Νομίζει κανεὶς ὅτι μόλις ἐγράφηκε, γιατί' εἶνε ἀπὸ τὰ ποιήματα ἐκεῖνα πού μιὰ δαιμόνια διάθεση τοῦ μυαλοῦ, τὰ κάνει χθεσινά, σημερνὰ καὶ αὐριανὰ. Οἱ δύο ἐρωμένοι μέσα στὸ Ἄσμα Ἀσμάτων ἔχουνε λάβει τόσο σύνθετη μορφή, περιλαμβάνουν ὅλη τὴν ποικιλία τῶν συναισθημάτων ἐνὸς εἶδους, ὥστε ν' ἀποκτήσουν τὴν γενικότητα ἐκείνη, πού δημιουργεῖ τοὺς διαφόρους κ' αἰώνιους τύπους τῆς ζωῆς. Ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἀγάπην πού εἶνε τόσο στενὰ δεμένη μὲ τὶς ὑπάρξεις μας, ὥστε νὰ μᾶς ἐνθουσιάζει καὶ νὰ ἐξάπτει τὴν ὄραϊα καὶ ἀχαλίνωτη ὁρμή, πού ὑπόσχεται πολλὰ καὶ ἀπολαμβάνει περίσσια. Ὅλη ἡ ἀνατολίτικη ζωὴ, μὲ τὶς ἀψιρὲς ἀχτίνες τοῦ ἡλίου, πού πρόωρα πυρώνουνε τὰ νεῦρα καὶ μεστώνουν τὴν ἡδονή, ὅπου ὅλα εἶνε διάφανα, πολύχρωμα, ἀδρᾶ, ἀνατριχιαστικά καὶ σπρώχνουνε ἄθελα στὴν ἀπόλαυση, δόξαζον αὐτὴ ἡ ζωὴ, ἀποτυπώνεται ἐκεῖ μέσα σὲ λέξεις αἰώνιες. Στὸ εἶδος τῆς, πῶς θὰ εἰμπορούσαμε νὰ φαντασοῦμε ἐκφραστικότερη εἰκόνα, παρὰ τοὺς δύο μαστοὺς τῆς ἀγαπημένης νὰ δροσολογᾶνε τὰ χεῖλια τοῦ καλοῦ τῆς, πού εἶνε φρυμένα ἀπὸ τὴ θέρμη τοῦ πόθου, καὶ δαμασμένο κάτου ἀπὸ τὴ θαρραλέα καὶ ἀψιρὲς ὁρμὴ τοῦ ἀντρα ἓνα ὄραϊο γυμνὸ σῶμα, πού ἔχει διατυπωθεῖ μὲ τόση ἐνταση καὶ τόση χάρι, ἀλειμμένο μὲ ὅλα τὰ καλοεῦδα μῦρα πού πολλαπλασιάζουνε στὸ ἄπειρο τὴν ἡδονή. Καὶ ὅλ' αὐτὰ σ' ἓνα περιβάλλον ὅπου δὲν ὑπάρχει ἀπολύτως καμμιά θολοῦρα ἀλλὰ ὅλα ἔχουνε μιὰν εὐχάριστη φωτεινάδα καὶ μιὰ λεπτότητα δαντελωτή. Τὸ αἶσθημα ἀναβρῶζει σὲ μιὰ ἐποχὴ πού ὅλα ξαναζοῦν, ἢ φύση, τὸ σῶμα μας, οἱ ἐλπίδες σ' ἓνα μεγάλο ἀναστάσιμο πανηγύρι, καὶ ὅλα μυρίζουν ἀνοιξη, ὡς τὰ νερά, τὰ δέντρα, τὸν ἀέρα καὶ τὰ κορμιά μας. Βλέπουμε νὰ σπαρταρᾶ ἀπὸ χαρὰ καὶ ὁρμὴ ὅλη τὴν ἐκδήλωση τῆς ζωῆς, πού τὴν εἶχε δειλιάσει τὸ γέραςμα τοῦ χρόνου καὶ τὴν εἶχε τυλίξει μέσα στὴ θολοῦρα ἐνὸς φθινοποριᾶτικου παραμυθιοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ I

1. Ἄσμα ἀσμάτων, πού εἶνε τοῦ Σαλωμών
2. Ἄς μὲ φιλήσει μὲ τὰ φιλιὰ τοῦ στόματος του γιατί' οἱ μαστοὶ σου εἶνε καλλίτεροι ἀπ' τὸ κρασί.

3. Καὶ ἡ εὐωδιά τῶν μύρων σου ξεπερνᾶει ὅλα τ' ἀρώματα. Μῦρο σκόρπιο μοιάζει τ' ὄνομα σου, γι' αὐτὸ σ' ἀγάπησαν οἱ κοπέλλες.

4. Σύρε μὲ θὰ τρέξουμε ξοπίσω σου. Ὁ βασιλεὺς μ' ἔμπασε στὴν κρεββατοκάμαρα του : θὰ νοιώσουμε ἀναγάλλια καὶ ἀπόλαυση σὲ σένα, θ' ἀγαπήσουμε τοὺς μαστοὺς σου περισσότερο ἀπ' τὸ κρασί' κάθε ἄνθρωπος ἴσως σ' ἀγάπησε.

5. Θυγατέρες τῆς Ἱερουσαλήμ εἶμαι μελαψὴ ἀλλὰ ὄραϊα, σάν τὶς σκηρὲς τοῦ Κηδάρ, σάν τὰ παρατετάσματα τοῦ Σαλωμών.

6. Μὴ βλέπετε πού εἶμαι μελαχροινή, γιατί' μ' ἐκύνταξε κατόματα ὁ ἥλιος, οἱ γιοὶ τῆς μάννας μου ἐχόλιασαν μαζί μου' μ' ἔβαλλαν φυλάκισα στ' ἀμπέλια καὶ ἀφήκα τὸ ἀμπέλι μου ἀφύλαχτο.

7. Πῆς μου, σὺ πού σ' ἀγάπησεν ἡ ψυχὴ μου κατὰ ποῦ θὰ βοσκήσεις τὰ κοπάδια σου καὶ ποῦ θὰ σταλιάσουν τὸ μεσημέρι' γιὰ νὰ μὴ παίρνω γύρα τὰ κοπάδια τῶν συντροφῶν σου.

8. Ὡ σὺ, πού εἶσαι ὁμορφότερη ἀπ' ὅλες τὶς γυναῖκες, ἂν δὲν ξεύρεις ἔβγα καὶ ἀκολοῦθα τὰ πατήματα τῶν κοπαδιῶν καὶ βόσκησε τὰ κατσικάκια σου σιμὰ στίς χαμοκέλλες τῶν τσομπάνων

9. Σὲ παρόμοιασα, ἀγάπη μου, μὲ τ' ἄλογα πού εἶνε ζευγμένα στὰ ἄρματα τοῦ Φαραῶ.

10. Εἶνε ὄραϊα τὰ μάγουλα σου μὲ τὰ στολίδια καὶ ὁ λαϊμὸς σου μὲ τὶς ὀλόχρυσες καθένες.

11. Στολίδια ἀπὸ χρυσάφι θὰ σοῦ κάνουμε μὲ ἀσημένια στίγματα.

12. Ἐνῶ ὁ βασιλεὺς εἶταν στὸ τραπέζι, ἡ λεβάντα μου ἐσκόρπισε τὴν εὐωδιά της.

13. Δέμα μῦρου μου εἶνε ὁ πολυαγαπημένος μου, ἀνάμεσα στοὺς δύο μαστοὺς μου θὰ ξενηχήσει ἀπόψε.

14. Σάν τσαμπὶ κίτρου στ' ἀμπέλια τοῦ Ἐγγαδδί, μου εἶνε ὁ ἀγαπημένος μου.

15. Πόσον εἶσαι ὄραϊα, ἀγαπημένη, πόσον εἶσαι ὄραϊα, ἔχεις μάτια περιστεριοῦ.

16. Πόσον εἶσαι ὄραϊος ἀγαπημένος μου, καὶ χαριτωμένος.

17. Ἀκόμα καὶ τὸ κρεββάτι μας εἶν' ὄλο πρασινάδα' ἀπὸ ξύλο κέδρου εἶνε τὰ δοκάρια τῶν σπιτιῶν μας, ἀπὸ κυπαρισσόξυλα τὰ στολίδια τῆς ὀροφῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ II

1. Εἶμαι τὸ ρόδο τῆς Σαρῶν καὶ τὸ κρῖνο τῶν κοιλάδων.

2. Σάν κρῖνο μέσ' στ' ἀγκάθια, μοιάζει ἡ ἀγάπη μου ἀνάμεσα στίς κοπέλλες.

3. Σάν τὴ μιλιὰ μέσ' στὰ δένδρα τοῦ δρυμόνα, φαντάζει ὁ καλὸς μου ἀνάμεσα στοὺς λεβέντες' ἐκάθισα μὲ λαχτάρα στὸν ἥσιο του καὶ ὁ καρπὸς του εἶταν γλυκὸς στὸ λάρυγγα μου.

4. Μὲ ὠδήγησε στὴν κάμαρα τοῦ ξεφαντώματος, καὶ ἡ ἀγάπη, εἶταν ἡ σημαία πού ἄπλωσε πάνωθε μου.

5. Δόστε μου κρασί νὰ συνεφέρω τὴν καρδιά μου καὶ στρώστε μου μὲ μῆλα, γιατί' λιγῶνα ἀπὸ ἀγάπη.

6. Τ' ἀριστερὸ χέρι του εἶνε κάτω ἀπ' τὸ κεφάλι μου, μὲ τὸ δεξιὸ του ὡς μ' ἀγκαλιάσει.

7. Σὰς ἐξορκίζω θυγατέρες τῆς Ἱερουσαλήμ, στὰ ξαρκάδια καὶ στίς

ἐλαφίνες τῶν ἀγρῶν νὰ μὴ σηκῶστε μίτη νὰ ξυπνήσετε τὴν ἀγάπη μου, ὥσπου θελήσει.

8. Ἀφιάστηκα τὴ φωνὴ τοῦ ἐρωτάρη μου· νάτος ἔρχεται πηδώντας πάνω στὰ βουνὰ καὶ στοὺς λόφους.

9. Ὁ καλὸς σου μοιάζει τὸ ζαρκάδι, ἢ τὸ μικρὸ ἐλαφάκι στὰ βουνὰ τῆς Βαιθίλ· νάτος ἐστάθηκε πίσω ἀπ' τὸν τοίχο μας, κρυφουκτίζει ἀπ' τὰ παράθυρα, ἔρχεται μέσα ἀπὸ τὰ δικτυωτά.

10. Μιλᾷει ὁ λατρευτὸς μου καὶ μοῦ λέγει· σήκω, κ' ἔλα, ἀγάπη μου, καλὴ μου, περιστέρα μου.

11. Γιατί δὲς ὁ χειμῶνας διάβηκεν, ἢ βροχὴ ἔφυγε, πέρασε καὶ πάει.

12. Τ' ἀνθία ἐπρόβαλλαν στὴ γῆ, ἦρθεν ἡ ὥρα ποὺ κελαϊδοῦνε τὰ πουλιά καὶ ἀκούσθηκε κατὰ τὰ μέρη μας ἡ φωνὴ τῆς τρυγόνας.

13. Οἱ συκαὲς ἔβγαλαν τὰ πρῶτα τοὺς σῦκα, τ' ἀμπέλια ἀνθίσανε καὶ εὐωδιάζουν. Σήκω, κ' ἔλα, ἀγάπη μου, καλὴ μου.

14. Ἐλα περιστέρα μου ποὺ στέκεσαι στὶς ἄκρες τῶν βράχων καὶ στοὺς κρυφῶνες τῶν ἐγκρεμῶν· δεῖξε μου τὴν ὄψη σου, καὶ ἄσε με ν' ἀκούσω τὴ φωνὴ σου, γιατί ἡ φωνὴ σου εἶνε γλυκεῖα καὶ ὡραία ἢ ὄψη σου.

15. Πιάστε μας τὶς ἀλεπούδες καὶ τ' ἀλεπουδάκια, ποὺ ἀφανίζουνε τ' ἀμπέλια, γιατί τ' ἀμπέλια μας εἶνε γεμάτ' ἀνθούς.

16. Ὁ ἀγαπημένος εἶνε δικός μου κ' ἐγὼ δικιά του· βόσκει τὸ κοπάδι του μέσα στὰ κρῖνα.

17. Πρὶν πάρεῖ ἡ μέρα καὶ σκορπιστοῦν οἱ ἡσκιοὶ, γύρνα πίσω, σάν τὸ ζαρκάδι ἢ σάν τὸ μικρὸ ἐλαφάκι στὰ βουνὰ τῆς Βαιθίλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

1. Ἐξήτησα τὰ βράδια στὸ κρεββάτι μου ἐκεῖνον π' ἀγάπησεν ἡ ψυχὴ μου, καὶ δὲν τὸν βρῆκα· τὸν ἔκραξα καὶ ἀπόκριση δὲν ἔλαβα.

2. Θὰ σηκωθῶ τώρα καὶ θὰ πάρω γύρω τὴν πόλη, στὰ σταυροδρόμια καὶ στὶς πλατεῖες, καὶ θὰ ζητήσω ἐκεῖνον π' ἀγάπησεν ἡ ψυχὴ μου· τὸν ἐξήτησα καὶ δὲν τὸν βρῆκα· τὸν ἔκραξα καὶ ἀπόκριση δὲν ἔλαβα.

3. Μ' ἐσύντυχε ἡ περίπολος, ποὺ ἔκανε τὸ γύρο τῆς πόλης· μήπως ἴδετε ἐκεῖνον π' ἀγάπησεν ἡ ψυχὴ μου;

4. Μόλις προσπέρασα τὴν περίπολο, εὐρῆκα ἐκεῖνον π' ἀγάπησεν ἡ ψυχὴ μου· τὸν ἔπιασα καὶ δὲν θὰ τὸν ἀφήσω· ὥσπου τὸν πάγω στὸ σπίτι τῆς μάνας μου· καὶ στὴν κρεββατοκάμαρα ἐκείνης ποὺ με συνέλαβε.

5. Σὰς ἐξορκίζω θυγατέρες τῆς Ἱερουσαλήμ, στὰ ζαρκάδια καὶ στὶς ἐλαφίνες τῶν ἀγρῶν, νὰ μὴ σηκῶστε καὶ νὰ μὴ ξυπνήσετε τὴν ἀγάπη μου, ὥσπου θελήσει.

6. Ποιὰ εἶνε αὐτὴ ποὺ ἀνεβαίνει ἀπὸ τὴν ἐρημο σάν στήλες καρποῦ, εὐωδιασμένη ἀπὸ σμέρνα καὶ λίβανο καὶ ἀπὸ κάθε λογῆς σκόνῃ ποὺ βρῆσεται στοὺς μυροπόλες;

7. Νὰ τὸ κρεββάτι τοῦ Σαλωμών, γύρω του ἔξῃντα λεβέντες ἀπὸ τοὺς πύθους τοῦ διαλεχτοῦ τοῦ Ἰσραὴλ.

8. Ὅλοι ἔχουνε μεγάλα σπαθιά, καὶ εἶνε ξεφτέρια στὸν πόλεμο, καὶ ὁ καθεὶς ἔχει σιμά στὸ μηρὶ του τὸ σπαθί, ἔνεκα τοῦ τρόμου ποὺ κλείνουν τὰ βράδια.

9. Ἐπρόσταζεν ὁ βασιλεὺς Σαλωμών νὰ τοῦ φτιάσουν φορεῖον ἀπὸ ξύλα τοῦ Λιβάνου.

10. Ἀπὸ ἀσῆμ ἔκαμε τὶς κολῶνες καὶ τὸ κρεββάτι ἀπὸ χρυσάφι μ' ἄλικον οὐρανὸ καὶ τ' ἀπὸ μέσα στολισμένα με ἀγάπη γιὰ τὶς θυγατέρες τῆς Ἱερουσαλήμ.

11. Ἐβγάτε καὶ ἰδέστε, θυγατέρες τῆς Σιών, τὸν βασιλεῖα Σαλωμών, με τὸ στεφάνι ποὺ τὸν στεφάνωσε ἡ μάνα του, ἀνήμερα τοῦ γάμου του καὶ τὴν ἡμέρα ποὺ ἡ καρδιά του ἀναγάλλιαζε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙV

1. Τί ὡραία ποὺ εἶσαι, ἀγάπη μου, τί ὡραία ποὺ εἶσαι· τὰ μάτια σου σάν τοῦ περιστεριοῦ κάτω ἀπ' τοὺς πλοκαμούς σου, τὰ μαλλιά σου σάν τὰ κοπάδια τῶν κατσικῶν ποὺ φάνηκαν ἀπὸ τὸ Γαλαὰδ.

2. Τὰ δόντια σου μοιάζουν κουρεμένα κοπάδια π' ἀνέβηκαν ἀπ' τὸ λουτρό, κ' ὅλες οἱ προβατίνες κρατοῦνε διδυμα στὴν κοιλιὰ τους καὶ δὲν ὑπάρχει ἄτεκνη καμία ἀνάμεσο τους.

3. Σάν τὴν κόκκινη κλωστή εἶνε τὰ χεῖλια σου, καὶ ἡ φωνὴ σου ὡραία· σάν φλοῦδι ροδιοῦ εἶνε τὰ μηλίγγια σου κάτω ἀπ' τοὺς πλοκαμούς σου.

4. Ὁ λαϊμὸς σου μοιάζει σάν πύργος τοῦ Δαυὶδ χτισμένος στὸ Θαλφιῶθ· χίλιες ἀσπίδες κρέμονται ἀπ' αὐτόν, ὅλες ἀσπίδες τῶν δυνατῶν.

5. Οἱ δύο μαστοὶ σου φαντάζουν σάν διδυμα ζαρκάδια, ποὺ βόσκουνε μέσα στὰ κρῖνα.

6. Πρὶν πάρεῖ μέρα καὶ σκορπιστοῦν οἱ ἡσκιοὶ, θὰ πάγω κατὰ τὸ βουνὸ τῆς σμέρνας καὶ κατὰ τὸ ψήλωμα τοῦ λιβάνου.

7. Ἀπ' τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια εἶσαι ὡραία, ἀγαπημένη μου καὶ δὲν σοῦ βρῶσκω κανένα ψεγάδι.

8. Ἐλα σιμά μου ἀπὸ τὸ Λίβανο, συμβία, ἔλα σιμά μου ἀπὸ τὸ Λίβανο· κίττα ἀπὸ τὴν κορφή τοῦ Ἄμανα, ἀπ' τὴν κορφή τοῦ Σανείρ καὶ Ἀερμόν, ἀπ' τὶς σπηλιὰς ποὺ φωλιάζουν τὰ λιοντάρια κ' ἀπ' τὰ βουνὰ τῶν λεοπαρδῶν.

9. Μὰς ἐγκάρδιωσες, ἀδελφὴ μου συμβία, μὰς ἐγκάρδιωσες με τὸ μάτι σου καὶ με τὸ στολίδι τοῦ λαίμου σου.

10. Τί ὡραία ποὺ εἶνε οἱ μαστοὶ σου, ἀδελφὴ μου συμβία, πόσον ὠραιότεροι εἶνε οἱ μαστοὶ σου ἀπ' τὸ κρασί, καὶ ἡ εὐωδία τῶν ρούχων σου ξεπερνᾷ ὅλα τ' ἀρώματα.

11. Τὰ χεῖλια σου στάζουνε σάν τὴν κερήθρα, συμβία μου, μέλι καὶ γάλα κάτω ἀπ' τὴ γλώσσα σου καὶ ἡ εὐωδία τῶν ρούχων σου σάν μυρωδιὰ τοῦ Λιβάνου.

12. Κῆπος σφαιλιτὸς εἶσαι, ἀδελφὴ μου, συμβία, κῆπος σφαιλιτὸς, βρουσοῦλα σφραγισμένη.

13. Τὰ φυτὰ σου εἶνε παράδεισος ἀπὸ ροδιὰς με γλυκόχυμους καρπούς κύπρου καὶ νάρδου.

14. Νάρδος καὶ ζαφουρά, μυροκάλαμο καὶ κανέλλα μ' ὅλα τὰ λιβανόδεντρα, σμέρνα καὶ ἀλόη με ὅλα τὰ πρῶτα μύρα.

15. Ὡ βρουσοῦλα τῶν κήπων, πηγὰδι με ζωντανὸ νερό, ρυάκια ποὺ ρέουν ἀπὸ τὸ Λίβανο.

16. Βορῆα σήκω κ' ἔλα νοτιᾶ, φῦσα στὸν κῆπο μου, κ' ἄς στάξουνε τ' ἀρώματα. Ἄς κατέβει στὸν κῆπο του, ὁ ἀγαπημένος μου, κ' ἄς γευτεῖ τοὺς καλόχυμους καρπούς του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V

1. Ἐμπῆκα στὸν κῆπο μου, ἀδελφὴ μου, συμβία· ἐτρέγγησα τὴ σμέρνα

μου με τ' ἄρώματα μου, ἔφαγα τις κερήθρες μου με τὸ μέλι μου, ἦπια τὸ κρασί μου με τὸ γάλα μου ! φάγετε φίλοι, πιέτε καὶ γλεντήσετε ἀγαπημένοι.

2. Ἐγὼ κοιμάμαι καὶ ἡ καρδιά μου ἀγρυπνάει· νὰ ἡ φωνὴ τοῦ καλοῦ μου, βροντᾷ τὴ θύρα· ἀνοίξε ἀδελφὴ μου, ἀγάπη μου· περιστέρα μου, ὃ ἀψευδάδιστη, γιατί τὸ κεφάλι μου γέμισε δροσιά καὶ τὰ μαλλιά μου νυχτοσταλίδες.

3. Ἐβγάλα τὸ πουκάμισο μου πῶς θὰ τὸ βάλλω ; ἔπλυνα τὰ πόδια μου πῶς θὰ τὰ λερώσω ;

4. Ὁ ρωτᾶρης μου ἔχωσε τὸ χέρι του μέσ' ἀπ' τὴν τρύπα τῆς θύρας κ' ἐπλάνταξαν γι' αὐτὸν τὰ σωθικά μου.

5. Σηκώθηκα ν' ἀνοίξω στὸν καλὸ μου· τὰ χέρια μου ἔσταξαν σμύρνα καὶ τὰ δάκτυλα μου ἔσταξαν γλυκοεὐδὴ σμύρνα στὸ πόμολο τῆς κλειδωνιάς.

6. Ἄνοιξα στὸν ἀγαπητὸ μου, μὰ ὁ ἀγαπητὸς μου πέρασε. Ἡ ψυχὴ μου ἐλίγωσε, σὺν ἄκουσε τὴ φωνὴ του· ἔψαξα σὺν τὸν συντόχω ἀλλὰ δὲν τὸν ἔσμιξα· τὸν φώναξα καὶ ἀπόκριση δὲν ἔλαβα.

7. Μ' εὐρήκην ἡ περίπολος, πού ἔπαιρνε γύρω τὴν πόλη· μ' ἔδειραν, μ' ἐλάβωσαν· οἱ φύλακες στὰ τεῖχη μου σήκωσαν τὸν πέπλο.

8. Σὰς ἐξορκίζω, θυγατέρες τῆς Ἱερουσαλήμ, στὰ ξαρκᾶδια καὶ στὶς ἐλαφίνες τῶν ἀγρῶν, ἂν εὔρετε τὸν ἀγαπημένο μου, τί θὰ τοῦ φανερώστε ; ὄτ' εἶμαι λαβωμένη ἀπὸ ἀγάπη.

9. Τί ἔχει ὁ ἀγαπημένος σου περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, ὃ σὺ ἢ πὸ ὠραία ἀπ' τις γυναῖκες, τί διαφέρει ὁ ἀγαπημένος σου ἀπὸ κάθε ἄλλον, καὶ μᾶς ἐξώρκισες με τὸσον πάθος.

10. Ὁ καλὸς μου εἶνε λευκὸς καὶ ρόδινος, διαλεχτὸς ἀνάμεσα σὲ χιλιάδες χιλιάδων.

11. Τὸ κεφάλι του χρυσαίει τοῦ Κεφᾶζ, τὰ μαλλιά του σγουρά, μαῦρα σὺν τὰ κοράκια.

12. Τὰ μάτια του σὺν περιστεριῶν σιμά· στὰ ρυάκια με τὰ τρεχάμενα νερά, λουσμένα μέσα στὸ γάλα καὶ σὺν δεμένες δακτυλιδόπετρες.

13. Τὰ μάγουλα του ἀνθῶνας μ' εὐώδη φυτό καὶ βάζα πού κλείνουν μυρωδικά· τὰ χεῖλα του σὺν τὰ κρίνα στάζουσε καλοεὐδὴ σμύρνα.

14. Τὰ χέρια του δαχτυλίδια χρυσᾶ πλουτισμένα με χρυσόλιθους· ἡ κοιλιὰ του κουτὶ ἀπὸ ἔλεφαντόδοντο δουλεμένο με ζαφείρια.

15. Τὰ πόδια του σὺν μαρμάρينو στύλοι ἀκουμπισμένοι σὲ βάσεις χρυσές. Ἡ μορφή του σὺν τὸ Λίβανο· εἶνε ἐξαισίος σὺν τοὺς κέδρους.

16. Ὁ οὐρανίσκος του ὄλο γλύκα, τὸ ὄλον του γενάει τὴν ἐπιθυμία, αὐτὸς εἶνε ὁ καλὸς μου, ὁ πολυαγαπημένος μου, θυγατέρες τῆς Ἱερουσαλήμ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VI

1. Πού ἐπῆγε ὁ ἀγαπημένος σου, ὃ σὺ ἢ ὁμορφότερη γυναῖκα, κατὰ ποῦ ἐτράβηξεν ὁ καλὸς σου· καὶ μαζύ σου θὰ τὸν ζητήσουμε.

2. Ὁ ἀγαπημένος μου κατέβηκε στὸν κήπο του, στὸν ἀνθῶνα με τὰ εὐώδη φυτὰ, γιὰ νὰ βοσκῆσει τὸ κοπάδι του στοὺς κήπους καὶ νὰ μαζώξει κρίνα.

3. Ἐγὼ εἶμαι τοῦ ἀγαπητοῦ μου καὶ ὁ καλὸς μου δικός μου, πού βόσκει τὸ κοπάδι του ἀνάμεσα στὰ κρίνα.

4. Ἀγάπη μου, εἶσαι ὠραία καθὼς ἡ Τίρσα κ' εὐχάριστη σὺν τὴν Ἱερουσαλήμ, τρομερὴ σὺν στρατεύματα μ' ἀπλωμένες σημαῖες.

5. Στρέψε ἀπὸ πάνω μου τὰ μάτια σου γιατί με διεγείρουν. Τὰ μαλλιά σου εἶνε σὺν τὰ κοπάδια τῶν κατσικῶν πού φάνηκαν ἀπὸ τὸ Γαλαὰδ.

6. Τὰ δόντια σου μοιάζουν κουρεμένα κοπάδια π' ἀνέβηκαν ἀπ' τὸ λουτρό, κ' ὅλες οἱ προβατίνες κρατοῦνε δίδυμα στὴν κοιλιὰ τους καὶ δὲν ὑπάρχει ἄτεκνη καμμία ἀνάμεσα τους. Σὺν τὴν κόκκινη κλωστή εἶνε τὰ χεῖλα σου καὶ ἡ φωνὴ σου ὠραία.

7. Σὺν φλοῦδι ροδιοῦ εἶνε τὰ μηλίγγια σου κάτω ἀπ' τοὺς πλοκαμούς σου.

8. Ἐξήντα βασιλισσες κ' ὀγδόντα παλλακίδες καὶ παρθένες ἀμέτρητες.

9. Μιὰ καὶ μόνη εἶνε ἡ περιστέρα μου, ἡ ἀψευδάδιστη μου· μοναζοκόρη εἶνε τῆς μάννας τῆς καὶ χιλιάκριβη ἐκείνης πού τὴ γέννησε. Τὴν εἶδαν οἱ κοπέλλες καὶ τὴ μακάρισαν, οἱ βασιλισσες κ' οἱ παλλακίδες τὴν ἐτραγούδησαν :

10. Ποιὰ εἶν' αὐτὴ πού προβάλλει σὺν τὸ γλυκοχάραμα τῆς μέρας, ὠραία σὺν τῇ σελήνῃ, πολύτιμη σὺν τὸν ἥλιο, τρομερὴ σὺν τοὺς στρατοὺς με ἀπλωμένες τις σημαῖες.

11. Στὸν κήπο με τις καρυδιές κατέβηκα νὰ ἰδῶ ἂν τὰ κλήματα ἐτίναξαν τοὺς ἀνθούς των, ἂν οἱ ροδιές εἶνε ἀνθισμένες, ἐκεῖ θὰ σοῦ δώσω τοὺς μαστοὺς μου.

12. Ἡ ψυχὴ μου δὲν τόνοιωσε πῶς ἡ ἀγάπη μ' ἔκαμε σὺν τ' ἄρματα τῆς Ἀμναδάβ.

13. Γύρισε, γύρισε πίσω, ὃ Σουλαμίτις, γύρισε, γύρισε πίσω καὶ θὰ σὲ καμαρώσουμε. Τί θὰ τῆς καμαρώσετε τῆς Σουλαμίτιδας ; Σὺν τὴν συμμάχησιν δὺο στρατόπεδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VII

1. Τί χαριτωμένα εἶνε τὰ πόδια σου, με τὰ ὑποδήματα σου, θυγατέρα τοῦ Ναδάβ ; οἱ γύροι τῶν μηριῶν σου μοιάζουν περιδέριο βγαλμένο ἀπὸ χέρι μεγάλου τεχνίτη.

2. Ὁ ἀφαλὸς σου σκαλισμένο κροντήρι πού δὲν τοῦ λείπει τὸ κέρασμα· ἡ κοιλιὰ σου θημωνιά σιτάρι, τριγυρισμένη ἀπὸ κρίνα.

3. Οἱ δὺο μαστοὶ σου φαντάζουν σὺν δίδυμα ξαρκᾶδια.

4. Ὁ λαμὸς σου σὺν πύργος ἀπὸ ἔλεφαντόδοντο· τὰ μάτια σου σὺν τὰ βιβάρια πού εἶνε στὴν Ἐσεβὸν ὕστερ' ἀπ' τὴν πύλη τοῦ Βαθραμίμ· ἡ μορφή σου σὺν τὸν πύργο τοῦ Λιβάνου πού βλέπει κατὰ τὴν Δαμασκὸν.

5. Ἡ κεφαλὴ σου στοὺς ὤμους ἐπάνω σὺν τὸν Κάριμλο, καὶ ἡ πλεξίδα τῆς κεφαλῆς σου σὺν πορφύρα· ὁ βασιληῆς εἶνε δεμένος στοὺς ἕστούς.

6. Τί ὁμορφὴ πού εἶσαι κ' ἐπιθυμητή, ἀγάπη μου, με τὴ λαχάρα πού φανερώνει τὸ κορμί σου.

7. Ἡ κορμοστασιά σου μοιάζει τὴ φοινικιά καὶ οἱ μαστοὶ σου τὰ τσαμπιά τῶν σταφυλιῶν.

8. Εἶπα θ' ἀνεβῶ στὴ φοινικιά καὶ θὰ πιάσω τὰ κλώνια τῆς· καὶ οἱ μαστοὶ σου θὰ εἶνε σὺν τὰ τσαμπιά τοῦ κλίματος καὶ ἡ εὐωδιά τοῦ προσώπου σου σὺν τὴν εὐωδιά τῶν μήλων.

9. Τὸ στόμα σου σὺν τὸ καλὸ κρασί τοῦ ἀγαπημένου μου, πού κατεβαίνει γλυκὰ, κάμνοντας τὰ χεῖλα τῶν κοιμισμένων νὰ μιλᾶν.

10. Ἐγὼ εἶμαι τοῦ καλοῦ μου καὶ σὲ μένα στρέφεται ἡ ἐπιθυμία του.

11. "Ελα, καλέ μου, πάμε στους άγρους, ἄς ξενοχτήσουμε στά χωριουδάκια.

12. Μόλις σκάσει ἡ αὐγή νά ξεπνήσουμε νά πάμε στ' ἀμπέλια, νά ἰδοῦμε ἄν ἀνθίσανε τὰ κλήμισα κι ἄν καταπάστησαν τὰ τσαμπιά, καί ἄν οἱ ροδιές ἐτίναξαν τούς ἀνθούς των ἐκεῖ θά σοῦ παραδώσω τούς μαστούς μου.

13. Οἱ μανδραγόρες μυρίζουν καί στή θύρα μας, λογιῆς-λογιῆς, γλυκόχυμοι καρποί, παλαιοί καί νέοι πού ἐκράτηξα ἀπ' αὐτούς γιά σένα, ἀγαπημένε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VIII

1. Εἶθε νάσουνα στή θέση τοῦ ἀδελφοῦ μου, πού βύξαξε ἀπό τούς μαστούς τῆς μητέρας μου' ὅταν θά σ' ἔσμιγα ἔξω θά σέ φιλοῦσα καί κανεῖς δέν θά μέ καταφρονῶσε.

2. Θά σέ πάρω καί θά σέ φέρω μέσα στό σπίτι τῆς μάννας μου καί στήν κρεββατοκάμαρα ἐκεῖνης πού μέ συνέλαβε' θά σέ ποτίσω κρασί μυρωμένο μέ τὸ χυμὸ τῶν ροδιῶν μου.

3. Τὸ ἀριστέρό του χέρι κάτω ἀπ' τὸ κεφάλι μου, ἄς μ' ἀγκαλιάσει μέ τὸ δεξιό του.

4. Σᾶς ἐξόρκισα, θυγατέρες τῆς Ἱερουσαλήμ, στά ζαρκάδια καί στίς ἐλαφίνες τοῦ ἀγροῦ' ὅτι δέν θά σηκώστε καί δέν θά ξεπνήσετε τὴν ἀγάπη μου, ὥσότου θελήσει.

5. Ποιά εἶνε αὐτή, πού ὀλόλευκη ἀνεβαίνει, ἀκουμπισμένη στό στήθος τοῦ καλοῦ της' κάτω ἀπὸ μιὰ μηλιά σέ ξύπνησα' ἐκεῖ σέ κοιλοπόνεσε ἡ μάνα σου, ἐκεῖ σέ κοιλοπόνεσε ἡ γεννήτρα σου.

6. Βάλεμε σάν σφραγίδα στήν καρδιά σου, σάν σφραγίδα στό μπράτσο σου' γιατί εἶνε δυνατὴ σάν τὸ θάνατο ἡ ἀγάπη, σκληρὴ σάν τὸ τάφο ἡ ζήλεια' τ' ἀγκαλιάσματα τῆς εἶνε ἀγκαλιάσματα φωτιᾶς πού τινάζει ὀλόγυρα σπιθές, καί φλόγα ὀρηκτικῆ.

7. Πολὺ νερὸ δέν θά μπορέσει νά σβύσει τὴν ἀγάπη, μίτη τὰ ποτάμια θά δυνηθοῦν νά τὴν πνίξουν' ἄν κανεῖς ἔδινε ὅλο τὸ βίός του γιὰ τὴν ἀγάπη θά τὸν καταφρονούσανε τέλεια.

8. Ἔχουμε μιὰ μικρὴ ἀδελφούλα, δίχως βυζάνια, τί θά τῆς κάμουμε τῆς ἀδελφῆς μας, τὴν ἡμέρα πού θά γίνει λόγος γι' αὐτήν.

9. Ἄν μοιάζει τεῖχος θά χτίσουμε πάνου τῆς ἀσημένια παλάτια' κι' ἄν εἶνε θύρα θά τὴν δυναμώσουμε μέ κέδρινη σανίδα.

10. Ἐγὼ εἶμαι σάν τεῖχος καί οἱ μαστοὶ μου σάν πύργοι' τοῦ φαινόμουνα σάν ἐκείνον πού βρῆκε χάρη.

11. Ὁ Σαλωμών εἶχ' ἓνα ἀμπέλι στό Βεελαμών' ἔδωκε τ' ἀμπέλι στους φύλακες' κι ὁ καθένας τους θά φέρνει γιά τὸν καρπὸ του χίλια κερμάτια ἀργυρᾶ.

12. Τὸ δικό μου τ' ἀμπέλι, τόχω μπροστά μου' ἄς παίρνει ὁ Σαλωμών τὰ χίλια κερμάτια, κι' ἄς ἔχει διακόσιους νά φυλάνε τὸν καρπὸ του.

13. Ἐσὺ πού μένεις στους κήπους, κι' οἱ συντρόφοι σου προσέχουνε στά λόγια σου κάνε με ν' ἀκούσω τὴ λαλιά σου.

14. Φύγε, καλέ μου, σάν τὸ ζαρκάδι ἢ τὸ μικρὸ ἐλαφάκι στά βουνά μέ τ' ἀρώματα.

ΜΕΤΑΦΡ. Μ. Δ.

I. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

"Ὅπως μᾶς ἀρέσει νά βλέπουμε μερικὲς ὁρατὲς εἰκόνες σὲ μιὰ γωνιά ἀνεπηρέαστη ἀπὸ τὸν ὄργασμὸ τῆς ζωῆς, καί νά διασκεδάζουμε μέ ὅλη τὴ λεπτότητα τῶν συναίσθημάτων, πού πηγάζουν ἀπὸ τὴν κέντρωση τῶν αἰσθήσεων, ἔτσι, πολλὲς φορὲς, πού ζητάμε νά δώσουμε μιὰ πὸ χαρούμενη κατεύθυνση στὴν ψυχὴ μας, καταφεύγουμε σὲ μιὰν ἄκρη καί μέ τὸν ἀγαπημένο ποιητὴ στό χέρι μας διαβαίνουμε ἀθύρρυβα κ' εὐγενικά κάτω ἀπὸ τὸ εἰρωνικό βλέμμα τῆς Μοίρας.

Αὐτὸς καί μόνος εἶνε ὁ λόγος πού μᾶς κεντρίζει νά μαζέψουμε τὸ ἔργο τοῦ I. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ πού ἔλαχε γιά διάφορες αἰτίες νά βρισκεται σκόρπιο στά τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

Στὴν ποίηση του θά βροῦμε μιὰ μεγάλη λεπτότητα πλάι στὴν τέλεια διαφανάδα τοῦ ματιοῦ, πού ἐβυθίστηκεν ὡς τὰ κατάβαθα τῆς φύσης, καί στὴν καρδιά τῶν ἀνθρώπων ὄντων. Κἄτι τὸ λαμπρὸ στὴν ἀλότητα πού δέν εἶνε μίτη ἀσθενικό μίτη βιασμένο. Ὁ στίχος του εἶνε ἄρτιος: καί εἰς περιεχόμενο, καί εἰς ρυθμὸ καί σὲ νοήματα, καί σὲ εἰκόνες καί σὲ μουσικὴ. Κανένα παραγέμισμα πουθενά. Οἱ λέξεις δένονται σὲ φράση—καί μέ τί ἐπιστημονικὴ σύνταξη!—ὄχι μόνο ἀπὸ ἀνάγκη γιά τὰ νοήματα πού πρέπει νά ἐκφράσουν, παρὰ καί σύμφωνα μέ τὴν ἐξωτερικὴ μουσικὴ τῶν συλλαβῶν τους' μουσικὴ γιά τὸ αὐτὶ καί ἁρμονία γραμμικὴ γιά τὸ μάτι. Καί ἔτσι, παράλληλα, τὴ στιγμὴ πού νανορίζεται ἡ ἀκοὴ σ' ἓνα βαθὺ ρυθμὸ, χάιρεται ἡ ὄραση σ' ἓνα ἁρμονικὸν ἄπλωμα λέξεων, καί ταυτόχρονα ἀνοίγει, στὴν συγκινημένη ἀντίληψη μπροστά φωτεινὸ, ὀλόχρῳμο, τρεμουλιαστὸ ἀπὸ τὸ ρίγος τῆς ζωῆς, τὸ νόημα.

Εἶνε μιὰ ποίηση πού ἔχει τὴν πεποίηση τῆς ὁμορφιάς καί τῆς μεγαλοφυΐας τῆς' καί εἶνε βέβαιο πὼς βρίσκονται ἄνθρωποι, τὴ στιγμὴ πού ἡ ζωὴ τοὺς βαραίνει μέ τὸ ἀβάσταγο βάρος, καί τοὺς λούζει μέ τὸν μαῦρον ἰδρώτα τῆς ἀγωνίας, νά παρηγοροῦνται ψιθυρίζοντας τοὺς στίχους τῆς.

* * *

Τὸ ἔργο τοῦ Γρυπάρη τείνει μᾶλλον σὲ μιὰ παγκόσμια γενικότητα. Εἶτε μέ ὀλύμπιαν ἠρεμία σκαλίζει σὲ ἀνάγλυφα τὴν ὄψη τῶν πραγμάτων καί τίς στάσεις τῶν ἀνθρώπων, εἶτε μέ θριαμβευτικὴ ὄρη τὸ ἐγὼ του συγχίζεται μ' ὅλα τὰ πάθη μ' ὅλες τίς ἀνθρώπινες ἐπιθυμίες. Μὲ τὰ πάθη καί τίς ἐπιθυμίες πού εἶνε σάν θρόλλοι καί σάν σφίγγες, ἀφοῦ κι' αὐτὰ εἶνε καταδικασμένα σάν κι' ἐμᾶς νά πεθάνουν. Ἀλλὰ τὸ ἔργο αὐτὸ δέν εἶνε μονάχα πηγὴ ὁμορφιάς. Εἶνε καί ὑπόδειγμα καί μάθημα ὑπέροχο γλώσσας. Ὁ Γρυπάρης ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα γιά νά διατυπώσει τὴ γλώσσα τὴ σύγχρονη καί νά μᾶς βγάλει ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ αὐτὸ γλωσσικὸ λαβύρινθο στὸν ὁποῖο μέσα τρικλίζουμε μέ ὀλάνοιχτα μάτια πού δέν βλέπουν καί μέ τεντωμένα χέρια πρὸς κάποιαν ἔξοδο. Κρατᾷ τὸν μίτο πού τοῦ ἐχάρισεν ἡ θεὰ Αἰσθητικῆ.

Ἴσως, μέ τὸ νά εἶνε πολυγράφος δέν ἔχει τὴν ἀδιάκοπη ἐπίδραση πού πρέπει. Ἴσως, μᾶλλον μέ τὸ νά μὴν καταφεύγει στὴν ἀσθαιεσία καί τὴν

ρεκλάμα τῶν γλωσσολογικῶν κανόνων δὲν ἔχει μαζεύσει γύρω του τὸ μελισσο-
σολοὶ τῶν μμητῶν πού δυστυχῶς κάνουν τὸ βουιτὸ τῆς ἐπιτυχίας καὶ τῆς
ἐπιβολῆς.

Ἄλλὰ δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ποῦμε ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπρόσεξαν τὸ
ἔργο τοῦ Γρυπάρη. Μερικοὶ τὸ ἐμελέτησαν καλὰ, ἀδιάφορο ἂν εἶνε λίγοι.
Ὅσο γιὰ τοὺς ἄλλους, θὰ εἶμεθα ἀνόητοι ἂν παραπονούμεθα, ἀφοῦ ἡ φορὰ
τῶν πραγμάτων στὸν τόπο μας εἶνε τέτοια. Ἐκεῖνο, ὅμως, πού βλάπτει τὸ ἔργο
του, εἶνε ὅτι δὲν εἰμπορεῖ νὰ τὸ βρεῖ κανεὶς, σκορπισμένο καθὼς εἶνε
στά διάφορα περιοδικά, κι' ἂν διαβάξει ἕνα δυὸ ποιήματα καὶ τοῦ ἀρέσουν
δισταίνει νὰ βγάλει συμπέρασμα γιὰ τὴν ποίηση τοῦ Γρυπάρη.

Θὰ προσπαθήσουμε, λοιπὸν, μὲ τὰ ὀλίγα μέσα πού διαθέτουμε μὲ μιὰ
μικρὰν αὐξηση τῶν σελίδων μας σιγά-σιγά μέσα σ' αὐτὸ τὸν τόμο νὰ
κλείσουμε ὅλο τὸ πρωτότυπο ἔργο πού δημοσιεύτηκεν ὡς σήμερα. Καὶ εἶμεθα
βέβαιοι, ὅτι ἔτσι συμαζεμένο πού θὰ παρουσιασθεῖ στά μάτια τῶν νέων θὰ
ξυπνήσει τὴν ὑπερηφάνεια ὅτι ἔχουμε ἕνα ποιητὴ σὰν τὸν Γρυπάρη.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Α

Ρ Ο Δ Ο Π Η

Τῆς πούλιας γέρν' ἀπὸ ψηλά τὸ ἐφτάδιπλο τ' ἀστέρι·
Ἐύπνα, Ροδόπη — τ' αὐγινὸ δροσόπογο τινάζει
Τοῦ ἔπνου τ' ἀποκάρωμα. Ἐύπνα, κι' ἀσπρογαλιάζει
Θαμπὸς ἀκόμη περουνεὺς τὸ γλυκοχαραμέρι.

Ρόδα καὶ ρόδα ὁ ξανθὸς ὁ Ἥλιος θὰ σοῦ φέρῃ
Σὰν τὴν ἀγάπη του παλιά, πὺ νέα ἀπ' τὸ χαλάζι.
Ἐμπρόβαλε καὶ μὲ φιλὶ στὸ μέτωπό σου βάζει
Στεφάνια δροσοστάλαγα τὸ ἐρωτικό του χέρι.

Νύχτα στά ποροφάραγα ἀκόμη βασιλεύει,
Τὰ σγουρὰ δάση, ἢ λαγκαδιὲς δὲ βλέπουν ἥλιου ἀχτίδα
Καὶ ὁ Στρυμῶν χαμοσυρτὸς στά πόδια τῆς ζαλεύει.

Μὰ ἡ Ροδόπη ξέφωτη στυλώνει τὴν κορφή τῆς
Μεσουρανίς, καὶ πάνω τῆς—ὡσάν δροσοσταλίδα
Σὲ φύλλα ρόδου—ὁ στερνὸς γαλιίζει Ἀποσπερίτης.

Η ΖΟΥΧΡΑΕ

Ἄλλοι ἰστὴν κοσμολόγητη τῆ Ζουχραε Τσιγγάνα
Ἐγὼ ἴμαι ἐγὼ ; Πού μιὰ βραδιὰ μὲς τ' ἅγιο μοναστήρι
Μὲ λιβανίζαν μὲ χρυσὸ παπάδες θυματήρι
Μπρὸς στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, μπρὸς στοῦ Χριστοῦ τὴ μάνα.

Κλείσετε μάτια μάργελα, σβυστήτε μάτια πλάνα,
Πού στὴν ὑγεία σας ἔπινεν ἀπ' τ' ἅγιο τὸ ποτήρι
Ὁ γούμενος, καὶ τὸ χορὸ σηκόνουνταν νὰ σέρῃ
Κι' ὅταν ἀκόμα ἐσήμαινεν ἡ αὐγινὴ καμπάνα.

Τόρα... μὲ κρᾶζουν τὰ μωρὰ γρηὰ καλαμοβύζω
Ὅταν στοὺς δρόμους σὰν σκυλὶ νὰ βρῶ θροφή γυρίζω,
Γιατὶ τὰ χνότα μου βρωμοῦν σὰν τῆς ταφῆς τὸ χῶμα.

Τότες βαμμένα μὲ κηνᾶ τὰ ὄρατά μου δακτύλια.
Τόρα, στὸ κρὺο μελανὰ, κι' ἀπὸ συνήθειο ἀκόμα,
Κρούσταλλα, ξύλα, τὰ χτυπῶ σὰν καρυδένια ζύλλια!

Σ Α Λ Ω Μ Η

Σὲ ἀσφάλτου στρώματ' ἡ Μακώρ καὶ πίσσας ὑψωμένη,
Στὴ Νεκρὴ θάλασσα βαθειὰ φεγγόβολη γιορτάζει·
Μέσ' ἄγνοιαστοὶ χαροκοποῦν τοῦ Ἀντύπα οἱ καλεσμένοι
Κι' ὄξω, γιαιοπερίγιαλα, χορὸς δαιμόνων βράζει.

Πλουσίου φαλέρνου ὁ καπνὸς τὲς κεφαλὲς βαραίνει
Τῶν συμποτῶν. Μὰ ξύπνιο αὐτὶ ἡ Ἡρωδιάς πλαγιάζει
Στοῦ χαρμινοῦ τὸ πάτωμα, κι' ἀπόγεια νάνεβαίνει
Τοῦ Γιοχανάν τὴ κάταρα γρικᾶ, πού τὴν φρενιάζει.

Κι' ὄπωξ νεροκαμένη ὀχιά, μεσημερνὴ, τὴ γλῶσσα
Ἐτσι, μ' ὅσα τὰ κάλλη τῆς μ' ἄλλα στολίδια τόσα
Μέσ' στὸ συμπόσιο πετᾶ τὴ θραυερὴ Σαλώμη.

Ρίγ' ἠδονῆς τ' ἀράθυμο κῆμα τῆς σάρκας φέρνει
Μὲ τὸ χορὸ. Μὰ τρῖσβαθα στὴ φυλακὴ του—ὦ τρώμοι !
Σὲ χάρου μῆνιμα ὁ Ναζιρ τὴν κεφαλὴ του γέρνει.

Τ' ἀστέρια τρεμοσβύνουνε κ' ἡ νύχτα εἶνε λίγη,
Μὲ φῶς γλωμὸ καὶ ἄρρωστο οἱ κάμποι ἀντιφεγγίζουν
Κι' ὀλόγυρά του, ὅπου στραφῆ, τὸ μάτι σου ξανοίγει
Ἐδῶ κορμιά, ἐκεῖ κορμιά στρωμένα νὰ μαυρίζουν.

Φίλους κ' ἐχθροὺς ὁ θάνατος σ' ἓνα τραπέζι σμίγει
Ὅπου τὰ γόρνια ἀκάλεστα μὲ πείνα τριγυρίζουν
Χαρὰ στον ὅπου γλύτωσε, χαρὰ στον πῶχει φύγει,
Μὰ ὅσους τὸ βόλι ξέσχισε, κοράκια ξανασχίζουν.

Ἄξαφνα ὀρθὸς ὁ Σαλπικτῆς πηδαίει ὁ λαβωμένος,
Στριγγὴ φωνὴ καὶ σπαραχτὴν ἢ σάλπιγγά του βγάζει
Ποῦ λές τὸν ἴδιον της χαλκὸν-κι' ὄχι αὐτιὰ-σπαράζει.

Μὰ δὲν ξυπνάει στὸ ὀρθινὸ κανένας πεθαμένος
Μόν' τὰ κοράκια φεύγουνε κοπαδιαστά σὰν νᾶνε
Τῶν σκοτωμένων οἱ ψυχὲς ποῦ στὰ οὐράνια πᾶνε.

ΦΛΩΡΑ ΜΙΡΑΜΠΙΛΙΣ

Νεφελοκόβ' ἢ συννεφιά κ' ἥλιος χρυσὸς προβάλλει,
Σκορπάει τὴν ἄχνη πῶζουβε τοῦ ἐρωτημένου κόσμου,
Τὰ τόσα τὰ γητέματα, τὰ τόσα χλωρὰ κάλη.
Ἦμουν τυφλὴ κι' ἀνάβλεψα, τυφλὴ καὶ σ' εὐρα, φῶς μου.

Περίσσια, Ἄγάπη, ἢ χάρις σου κ' ἡ δύναμις μεγάλη
Στὴν ἀβασίλευτη ὁμορφιά πᾶνάστησες ἐμπρός μου,
Σ' αὐτή, πᾶνοίγεις, τὴν θερμὴ κ' ἐρωτικὴν ἀγάλη
Σφαλῶ τὰ μάτια κι' ἄθελα μὲ ρίχνει ὁ λογισμὸς μου.

Ἄς ἔλθῃ ὁ Χάρος! σὲ ξανθοὺς κι' ἀξάρωτους κροτάφους
Τὰ κρούσταλλά του δάκτυλα νάγγιξῃ τόρα πρέπει,
Ποῦ νὰ βαστάῃ τῶναιρο βαθιά καὶ μέσ' τοὺς τάφους.

Γιατὶ μὲ πόνο, στὰ βαριά τὰ χρόνια, δίχως πόθο,
Χωρὶς ἀγάπη, ἀσπρόμαλλη ὁ νοῦς γρηά μὲ βλέπει
Σὲ σταχτοπαίπαλη γωνιά, σ' ἀνέμη ἐμπρός, νὰ κλώθω.

Σοῦγραφε ῥοδοθάνατο ἢ τριμερούσω ἢ Μοῖρα!
Πὲ τὸ στερνὸ τραγοῦδι σου, ἀγλύκαντη καρδιά,
Κι' ὄλο ἀνεβαίνει ἀκράτητη ἢ μυστικὴ πλημμύρα
Ποῦ ἀφρίζει μὲ ῥοδόφυλλα καὶ πνίγει μ' εὐωδιά.

Ποιὸς σὲ εἶπε νεκροθάλασσα ἀτάραγη καὶ στεῖρα,
Κῦμα ποῦ σώνεται κουφὸ στὴν ἄκαρπη ἀμμουδιά;
Καὶ σὺ 'σαι—στρωῶμα ἐνὸς φτωχοῦ, μιανῆς νυχτιάς πορφύρα,
Γιὰ τὴ ζωὴ μου ὀλάκερη μιὰ ἐρωτικὴ βραδιά.

Ἦλθε ἢ ἀρύθμη ψυχὴ σ' ἀκρογιαλιὰ κ' ἐστάθη,
Ὅπου φεγγάρι ἀπόκρουφο τραβάει φουρνεριά,
Καὶ τὴν ξεσέρνει, ἀνίδεη, στής θάλασσας τὰ βᾶθη.

Μὰ δὲν σοῦ βαρογνώμησεν, Ἄγάπη, οὐδ' ἐκεῖ κάτω,
Κι' ἂν στὴ καρδιά της σκόρπισες μὲ τόση ἀπλοχεριά
Τὰ ρόδα τοῦ Ἡλιογάβαλου, τὰ ρόδα τοῦ θανάτου.

ΑΠΑΜΗ Η ΒΑΡΤΑΚΟΥ

Πλάϊ στὸ Δαρεῖο κάθεται ἢ μάργελη ἢ Ἀπάμη,
Κι' ἐνῶ τοῦ λύν' ἢ ἡδονὴ τὰ γέρικα του γόνα,
Τόνε χτυπάει στὸ μάγουλο μὲ ρόδινη παλάμη
καὶ τᾶλλο χέρι ἀπ' τὴν κορφή τοῦ παίρνει τὴν κορῶνα.

Μέρα γι' αὐτὸν καλοκερνὴ μέσ' σὲ βαρὺ χειμῶνα.
Ὅ,τι τὸν κάμη γίνεται καὶ θέλει ὁ,τι τοῦ κάμη
Τόνε πεθαίνει ἐνῶ τὸν ξῆ, παραμυθιοῦ γοργόνα
Ποῦ ἀπ' τὸ γαῖμα τῆς καρδιάς στερνὸ βυζαίνει δράμι.

Καὶ σμίγει ἢ τρίχα τῶν μαλλιῶν ἢ φλουροκαπνισμένη
Μ' ἄσπρα μαλλιά τὴ μέση της, τὴ χαμηλοζωσμένη
Γέρου τὴ σφίγγει ἀγκαλιὰ κι' ἀτίμητο ζουνάρι.

Τόρα στὰ μάτια τὸν θωρεῖ βαθιά, σὰν νὰ ρουφᾶει
Μὲ τρελλὸ πόθο ποιητοῦ τάνεγγιχτο φεγγάρι!
Βλέπει στοῦ γέρου τὴ μορφή—τὸ γυιὸ του πάγαπάει.

Ψυχή φρουμάζει, κόκκινη ψυχή σὺν Αἵμοστάτης !
 Στρώμα ζητάει τοῦ ὕπνου τῆς τῆ μυροφόρα ἀγκάλη
 Κρίνου, ποῦ περιγύριζε μὲ τάνεφτέριασμά της,
 Κρίνου πῶχει γι' αὐτὴν κλειστά τάνέσφρατά του κάλλη.

Τέτοιος καὶ μέσ' στῆ σιγαλιά τῆς νύχτας τῆς δροσάτης
 Σὲ σὲ πετάει ὀλόφυγος κι' ὁ λογισμὸς μου πάλι.
 Μὴ σοῦ ταράζει τὰ ὄνειρα ; Κ' ἴσως θαρρεῖς ὁ μπάτης
 Πῶς σοῦ χαϊδεύει ἀνάλαφρα τὸ ὄρατό σου κεφάλι ;

Θά σ' ἀνανοιώσει ἡ φλόγα τοῦ στό πῦρ γλυκό σου βύθος,
 Ποῦ ἡ μαγεμένη ξάπλωσε βραδιά στό ἀγνό σου στήθος
 Κάτου ἀπ' τὰ πύρα τὰ παλιά ἢ κάπου σ' ἔρημο βράχο.

Κι' ἂν κάτι μάθης γύρω σου θερμά νὰ φτερουγίζει,
 —Μὲ οὐδ' ὅσον ἤχο θ' ἀκουεσὶ σὺν ξένο αὐτὶ βουίζει—
 Θά πῆς τὸ χέρι φέρνοντας στό μέτωπο: «Τὶ νᾶχω;»

ΥΠΝΟΥ ΔΑΚΡΥΑ

Μπρόβαλε μέρα λιβανὴ κι' ὄνειροξεδιαλύτρα
 Νὰ διώξης τὰ ἡσιώματα τοῦ ὕπνου ἀπὸ κοντά μου.
 Μπρόβαλε μέρα, κοίμισε τὴν ὑπνοφαντασιά μου
 Ποῦ ἐνῶ κοιμοῦμαι, ξαγρυπνᾷ ἡ νυχτοπαρωρίτρα.

Γιατὶ νεκρούς, γιατί χλωμούς σὺν μαραμένα κίτρα
 Μέσ' στὰ παράξενα πολὺ καὶ ἄγρια ὄνειρά μου,
 Εἶδα καὶ τοὺς πενήντα γιούς τοῦ παλαιοῦ Πριάμου
 Καὶ τὴν Ἐκάτη ἐπάνω τους βουβὴ μοιρολογίτρα.

Δάκρυ δὲν εἶχε στό στεγνὸ γεροντικὸ τῆς μάτι
 Καὶ—μόσχον ἀξεδύμαστο τὸν πόνον τῆς ἐκράτει—
 Μέσα στὰ στήθια τῆς κλειστὸν ἀπ' τοὺς παλιούς τοὺς χρόνους

Μὰ ἐσύ, καρδιά μου, πέτρινη γιὰ τὰ δικὰ σου πάθη
 Δάκρυα ἀρχινᾷς στὸν ὕπνο σου νὰ χύνης γι' ἄλλου πόνους
 Σὺν σταλαχτίτες τοῦ γκρεμνοῦ ἀπ' τῆς σπηλιάς τὰ βάθη.

I. N. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΦΩΤΗ ΦΩΤΙΑΔΗ - ΣΤΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

Τίποτα ἀπ' ὅσα ἔγραψε ἢ ὅσα γράφει ὁ Φ. Φωτιάδης δὲν εἶνε ἀδιάφορο.
 Πάντα εἴμαστε βέβαιοι, πῶς ὅποιο θέμα κι' ἂν καταπιστεῖ, μὲ πυκνὸ θρόϊ-
 σμα θὰ ξεπνήσουν τὰ νοήματα καὶ σὲ πολύπλοκο δίχτυ θὰ πλεχτοῦν οἱ
 συσχετίσεις καὶ οἱ ξεδιακρίσεις τῶν ἰδεῶν.

Μυαλό πρὸ παντὸς ἐπιστημονικὸ, ὁργανωμένο, μὲ γερὴ μνήμη, μὲ στε-
 ρεὴ κρίση καὶ μὲ ἀντίληψη ὑπέροχη, χαράζει βαθὺ ἀτομικὸ ἀδᾶκι στῆ γόνιμη
 γῆ τῆς Σκέψης: Ἴσως νᾶναι τὸ μόνο πραγματικὰ—στὴν καλὴ σημασία ἐν-
 νοεῖται—ἐγκυκλοπαιδικὸ μυαλό ποῦ ἔχει νὰ ἐπιδείξει ἡ Ρωμηοσύνη. Θὰν
 τὸν βρῆτε πάντα στό ἀκρότατο σημεῖο ποῦ φτάνει ὀλοένα ἡ σκέψη τῆς Δύ-
 σης, ἔτοιμο, πάνοπλο, μὲ διάπλατα ἀνοικτὴ ἀντίληψη γιὰ νὰ συγκεντρώσει
 ἀποτελέσματα καὶ ἰδίως ν' ἀφομοιώσει ἰδέες καὶ γνώμες καὶ νὰ τὶς μεταφέρει
 στῆ σύγχρονη ζωὴ μας.

Βέβαια, ἴσαμε σήμερα, μονάχα τὸ γλωσσικὸ ζήτημα βρέθηκε νὰ τὸν
 ἔχει ἀπασχολήσει μὲ περισσὴν ἀποκλειστικότητα. Ἄλλὰ μήπως αὐτὸ τὸ ζή-
 τημα δὲν εἶνε καὶ τὸ μόνο ποῦ ὀλωσδήποτε ἐπροκάλεσέ μάχες ἰδεῶν στὴν
 στεῖρωση τῆ σημερινῆ ; Ἐννοοῦμεν ἰδεῶν δημιουργικῶν καὶ ὄχι ἀντιγραμ-
 μένων ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ ποῦ μᾶς τριγυρνᾷ, μᾶς παρασύρει, μᾶς πνίγει στό
 ὀρηκτικὸ τοῦ ρεύμα καὶ μᾶς σκλαβώνει στὸν ζυγὸ τῆς δουλικῆς μίμη-
 σὴς του.

Ἵστερα ἀπὸ «Τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα», ἕναν πυκνὸ σὲ ποιότητα καὶ σὲ
 πρωτοτυπία τόμο, μᾶς χαρίζει μιὰ παραίτηση στῆ «Φοιτητικὴ Συντροφιά»
 ὅπου μὲ ὀρηκὴ καὶ πειστικὴ, μὲ διαλεκτικὴ ἀκαταμάχητη σέρνει τὴν φοι-
 τητικὴ νεότη, καὶ μαζύ τῆς ὄλους μας, πρὸς τὸ δρόμο τῆς γλωσσικῆς ἐλευ-
 θέρωσης.

Δὲν θὰ τὸν ἀκολουθήσωμε βέβαια σ' ὄλη τὴν δεμένη σειρά τῶν συλλο-
 γισμῶν του. Τόσο συμπτυκνωμένη εἶνε ἡ σκέψη στὶς σελίδες τοῦ φυλλαδίου του,
 ποῦ θεωροῦμε βεβήλωσι τὸ νὰ δοκιμάσωμε νὰ ξεχωρίσωμε ἕνα ἢ δύο
 νοήματα.

Μερικὲς ὀμως ἀντιρρήσεις ἄθελα ἐπαναστατοῦνε μέσα μας ὅταν ὁ συγ-
 γραφέας, ἀφοῦ μᾶς δέσει μὲ τὴν ἀκαταμάχητη καὶ βαθυστόχαστη πολεμικὴ
 του, μᾶς σέρνει ξάφνου σὲ ἀποτελέσματα καὶ ὑποχρεώσεις λίγο παραταίρες
 καὶ ἴσως βιαστικὰ δημιουργημένες.

Ἔτσι, μόλις μᾶς φέρει στὸν πλατὺ καὶ ἡλιόλουστο δρόμο τῆς γλωσσικῆς
 ἐλευθέρωσης μὲ μιὰν ἀπότομη στροφή μᾶς παραδίνει στὰ χέρια τοῦ Ψυχάρη
 καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς γλώσσας καὶ τοῦ κανόνα: «Μὰ πρῶτ' ἀπόλα,
 πᾶν' ἀπόλα, ὁ κανόνας ποῦ βαστᾷ τὸ σύνολο» (σελ. 54).

Ποῖός κανόνας ; κι' ἀπὸ ποῦ βγαλμένος ; κι' ἀπὸ ποιὸν διατυπωμένος ;
 Κανόνας εἶνε τὸ ἔτσι τὸ λέει ὁ Λαὸς μονάχα ; Ἄλλὰ ξαναπέ-
 φτουμε τότε στό «κεῖται ἢ οὐ κεῖται» ὅπου βρίσκει τὴ δρᾶση του πάλι ὁ
 δάσκαλος: ξαναπέφτουμε στὶς γλωσσικὰ στατιστικὰ καὶ «στὶς ψωμαθιανὲς
 κάτι γινεὶς γυναίκες, ποῦ τὸν μελετᾷ τὸν ξέρουνε μερετᾷ» (Ψυχάρη Ἀπο-
 λογία) πρὸς δόξαν τῆς γλωσσολογίας.

Βλέπετε να ξεμυτίζει το είδωλο Ἀλήθεια; Ὁ δάσκαλος πού βγάνει τὸν κανόνα ἀπὸ τὴ στατιστικὴ, θαρρεῖ πῶς βρίσκει τὸν ἀληθινὸ τύπο, τὸν ὀριστικόν. Ἔτσι λογιζέται καὶ ἀπλοποιεῖ. Ἀλλὰ ἡ λογικὴ καὶ ἡ ἀπλοποίηση φέρουν στὴν ὀρθογραφία τοῦ Πάλλη καὶ, πῶ μακριὰ στὴ φωνητικὴ γραφὴ καὶ σ' ἕνα κάποιον Esperanto πού εἶνε τὸ θαῦμα τῆς ἀληθοφάνειας.

Ἔτσι τὸ λέει ὁ Λαός! Ἀλλὰ ὁ Λαός δὲν τὰ λέει ὅλα. Ὡστε; Ἔτσι θὰ τὸ λέγε ὁ Λαός! Ἐδῶ ἀρχινᾶνε οἱ διαφορῆς.

Ἐπειτα ὁ λαὸς δὲν δημιουργεῖ μονάχα, στρεβλώνει κίολας. Λοιπὸν; Ὁ Φωτιάδης μᾶς διαβεβαιώνει πῶς «δὲν εἶνε ἡ μαιευτικὴ τεχντροπία (τοῦ Ψυχάρη) πού γεννᾷ ὄπως λένε μερικοὶ, μαζὶ μὲ τὴν ἀλήθεια ζιζάνια καὶ ἀγκύλια. Μᾶς στενοχωρεῖ γιατί μᾶς χαλνᾷ τὶς βολές» (σελ. 53).

Μὰ ἴσα ἴσα αὐτὸ εἶνε τὸ μεγάλο ἐλάττωμα τοῦ Ψυχάρη: μᾶς χαλνᾷ τὶς βολές. Καὶ γλώσσα εἶνε ἀκριβῶς αὐτὲς οἱ βολές. Βολές θὰ πεῖ συμβάσεις θὰ πεῖ κατὰ αὐθαίρετα ὄρισμένο πού ὁμως κάνει τὴ δουλειὰ μας, ἀπὸ τὴν κοινὴ παραδοχὴ. Μὲ τὶς βολές αὐτὲς συνεννοούμαστε. Ὄταν μᾶς χαλοῦν τὶς βολές τρέχοντας πίσω ἀπὸ κάποιαν φανταστικὴν ἀλήθεια, εἴτε καθαρεύουσα καὶ προγονικὴ γλώσσα τὴ λένε, εἴτε ἐπιστημονικὴ ἢ δημοτικὴ γλώσσα, ἔχουμε τὴν ὑποχρέωση νὰ ἀποκρούμε τὴν ἐπιχείρησιν αὐτή.—Γιατί, ἀκόμα, αὐτὲς οἱ βολές εἶνε ἡ τέχνη, ἀφοῦ αὐτὲς ζυποῦν παρθεναὶ τὶς ιδέες καὶ τὶς εἰκόνες καὶ εἶτοι ἀναπαύουν καὶ τὶς αἰσθητικὲς μας ἀνάγκες. Ἀδιάφορο πῶς μερικοὶ κανόνες γλωσσολογικοὶ στηριγμένοι στὸ νόμον τῶν πιθανοτήτων δὲν θὰ βρίσκουν ἐφαρμογὴ.

Ἡ γλώσσα τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ πάμπολλα χρόνια καὶ τὸ παράλογο μὰ ὀρητικὸ καθαρευουσιάνικο κίνημα ἀπὸ ἕναν αἰῶνα, ἔχσαν στὴν γλωσσικὴ μάζα τῆς δημοτικῆς ὕλικᾶ, πού ὅσο παράταιρα καὶ ἂν εἶνε δὲν μποροῦν καὶ δὲν πρέπει ἐπὶ τέλους, νὰ στρεβλωθοῦν ἀτόμομα γὰ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀφομώσεως. Οὔτε καὶ ν' ἀντικατασταθοῦνε ἔτσι αὐθαίρετα εἶνε δυνατόν. Κάθε πολὺ ἀτόμομη ἐγχείρησιν χαλνῶντας μία βολὴ μας, ἀντιστρατεύεται στὴν ἀρχὴ τῆς «οἰκονομίας τῆς σκέψεως» καὶ κοντὰ στ' ἄλλα γεννᾷ καὶ ἕνα ἀντιασθητικὸ τέρας.

Ἡ φιλολογία, μὲ τὸ ὕλικὸ πού ἐτοιμάζει, θὰ κατασταλάξει στὸν κοινὸ ἐπιθυμητὸ γλωσσικὸν τύπο. Ἄς ἀφήσουμε λοιπὸν τοὺς λογοτέχνες νὰ δουλεύουν τὴ γλώσσα, γὰ νὰ μᾶς φέρουν σὲ μιὰν ἐνόητα ἡρεμῆ, γαλήνια καλλιτεχνικὴ.

Πρὸ πάντων νὰ φοβούμαστε τοὺς γλωσσολόγους μὲ τὴν ἐπιστημονοφάνεια τους καὶ τὶς γλωσσικὲς τους ἀλήθειες καὶ νὰ δυσπιστοῦμε καὶ στοὺς ἐπιστήμονες πού, ὑπακούοντας τυφλὰ στὴν ἰδιοσυγκρασίαν τους, ἀποβλέπουν στὴν Ἀλήθεια σὰν σὲ κατὰ ἐφικτὸ καὶ ἀνθρώπινο καὶ τείνουν νὰ σκλαβώσουν στὸν ζυγὸ τῆς ἄδολης λογικῆς τὰ δύο πῶ αὐθαίρετα πράγματα: τὴ γλώσσα καὶ τὸ ὄρατον.

Π. ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗ - ΤΟ ΦΛΟΓΙΣΜΕΝΟ ΡΑΣΟ

Ἀπαλὴ ἀπαλώτατη θρησκοληψία, μᾶλλον μιὰ ρομαντικὴ στάση μπροστὰ εἰς τὰ μαυρισμένα κακόφτιαστα εἰκονίσματα πού τὰ φέγγουν μὲ τρεμουλιαστὸ φῶς νυσταγμένους καντῆλες, μᾶλλον μιὰ στάση μελαγχολίας στὸν ὄνειροπλασμένο καὶ συμβατικὸν κόσμον τῆς πίστεως, ὅπου οἱ μεγαλόλογοι ἦμνοι τῆς Ἐκ-

κλησίας καὶ οἱ ἐκστατικὲς ἐπικλήσεις τῶν ψαλμῶν ναουρίζουν μὲ λέξεις εὐήχες κάθε ὀρμὴ πνευματικὴ: Αὐτὴ ἦταν ἡ θρησκευτικὴ κλίση τοῦ Π. Ροδοκανάκη.

Ἡρεμὴ ἀγάπη τῆς ἡλιολουσμένης φύσεως πού ἀπλώνει θαύματα χρωμάτων γύρω στὰ Πριγκηπόνησσα, καὶ χερσισπαστὰ ὄνειρα σκηνοθεσιῶν ἡρεμο ζῦπτημα τῆς σάρκας καὶ ἀνεπαίσθητες ὑποβολές τῆς ἐπιθυμίας γὰ τὴν κοσμικὴ δόξα καὶ χαρὰ: Αὐτὲς εἶνε οἱ ἀφορμὲς τοῦ ξαναγυρισμάτος του στὸν κόσμον τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς ἐλευθερωμένης σκέψεως.

Γύρω στὴν ἱστορήσιν τῶν συναισθημάτων αὐτῶν πλέκονται ἄφθονες ἐντυπώσεις καὶ χαράζονται εἰκόνες τῆς καλογερικῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως πού στὰ πόδια τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀπλώνει ἕναν πίνακα ὑπέροχον, πάντα τὸν ἴδιον, πάντα διάφορον.

Ἡ γλώσσα εἶνε πλούσια καὶ οἱ φράσεις μουσικῆς, ἀδρῆς, ξετυλίγουν ἄφθονα χρώματα, παρομοιώσεις καὶ εἰκόνες. . . Ὁ συγγραφέας ζεῖ πρὸ παντός μὲ τὰ μάτια, γι' αὐτὸ καὶ κάπως ὑπερβολικῆς οἱ ἐντυπώσεις του, περιορίζονται σὲ μιὰν ἐξωτερικὴν νὰ ποῦμε περιγραφή, σὲ μιὰν ἀντίληψη τῆς ἐπιφάνειας τῶν πραγμάτων. Τὰ νοήματα μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, μένουν, μ' ὅλη τὴν μεγαλοπρέπεια τῆς φράσεως, λίγο ἀσύνδετα, χωρὶς νὰ καταλήγουν σὲ διατύπωση ὀλοκληρωτικὴν.

Ψυχολογία ἀνύπαρκτη. Μόλις μερικὲς προσπάθειες νὰ φανερωθοῦν καὶ νὰ ζωντανέψουν ἕνας ἢ δύο τύποι καλογέρων, καταλήγουν σὲ ζωγράφισμα περιεκτικὸ ἐξωτερικῆς παράστασης. Οἱ χαρακτήρες καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ ἀπομένουν κλειστές. Κι' αὐτὴ ἀκόμα ἡ ψυχικὴ κατάσταση τοῦ αὐτοβιογραφούμενου εἶνε ἀσυνάρτητη καὶ δὲν παρουσιάζει στὴν ἐξέλιξί τῆς τὸ ἀρμονικὸ τῆς σκέψεως ἄπλωμα.

Ἀλλὰ γιατί νὰ ζητᾶμε νὰ βροῦμε σὲ κάθε βιβλίον ὅτι ἐπιθυμοῦμε καὶ νὰ μὴν ἀπολαμβάνουμε μονάχα ὅτι βρίσκουμε;

Ἐχουμε μπροστὰ μας εἰκόνες δροσερῆς, ἐντυπώσεις ἄφθονες, γραμμένες σὲ μιὰν ποιητικὴν γλώσσα πού σπάνια ἀπαντᾷ κανεὶς στὴν σύγχρονὴ μας φιλολογία. Ἄς ἀφήσουμε λοιπὸν τὸν μάγον ζωγράφον νὰ χαράξει καὶ ν' ἀναστήσει στὰ μάτια μας τοὺς πολύχρωμους ρομαντικὸς πίνακας του. . .

Α. ΣΟΦΙΣΤΗ - ΕΓΩ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

Πολὺ ἀκριβὰ πληρόνουμε τὸ ἄνθος αὐτὸ πού τὸ λένε ἐνσυνείδητη ζωὴ καὶ πού μᾶς ἐκδικιέται θανάσιμα γὰ ὅτι μᾶς χαρίζει σὲ σωματικὴν ποιότητα, γὰ ὅτι μᾶς κάνει νὰ ζοῦμε σὲ ὀρμὴ καὶ ταχύτητα. Ἡ συνείδηση μὲ τὸ νὰ φτάνει νὰ ὑπολογίσει τὸν θάνατον καὶ ν' ἀντικρούσει τὴν αὐτοδιάλυσή τῆς, καταλήγει στὴν φαινομενικὰ τραγικὴ ἀντίθεση μιᾶς φύσεως ἀδιάφορης καὶ ἄφθαρτης, καὶ τῶν ἀτομικῶν συνειδήσεων πού γεννιοῦνται, λάμπουν, ἀγκαλιάζουν τὴν ἔπαρξιν καὶ ἀμεταγύριστα σβύνουν. Φαινομενικὴ ἀντίθεση, γιατί ἡ ἴδια φθορὰ ἀλλάζει τὴν ὄψιν καὶ τὴν ὑπόστασιν τῶν πραγμάτων τῶν μορφῶν καὶ τῶν φαινομένων μὲ ρυθμὸ καὶ ταχύτητα διάφορους.

Ὁ κλαψιάρης καὶ ρομαντικὸς πεσσιμισμὸς πού μὲ δυσφορία ἀντικρούσει τὴν ἀντίθεσιν αὐτὴ εἶνε ἡ πρώτη ψυχικὴ κατάστασίν του πού μᾶς ζωγραφίζει ὁ Σοφιστῆς. Μιὰ κατάσταση πού στὰ πρῶτα του βήματα τὸ ἐφηβικὸ

μυαλό, γεμάτο ζωή και όνειρα, γεμάτο πόθους έλλiδες και έπιθυμίες, υφίσταται, όταν έλθει σέ σύγκρουση με τους άτάραχους νόμους της Μοίρας, πού ακολουθάνε τόν άτέλειωτο δρόμο τους, Ισοπεδώνοντας—σάν βαρύς οδοστρωτήρας— όλες τις υψομένες κεφαλές και τις επαναστατημένες διάνοιες.

Ή μελέτη τού ύπολογισμένου και ζφενικτου θάνατου μιάς ψυχής αγαπημένης, της Ιωάννας, οδηγάει τόν συγγραφέα στην άποδοχή της αντίθεσης, στην άποδοχή της Μοίρας, και στην άπομάκρυνση τού άνώφελου πεσσιμισμού.

Δέν έχουμε όμως τις αιτίες και τις άφορμές μιάς τελευταίας ψυχικής εξέλιξης πού καταλήγει σέ θριαμβευτικό ύμνο της Ζωής, ή όπως λέγει τó βιβλίό πού κρατάμε στα χέρια, εις «την άγάπη στη Μοίρα» ...

Ό Νίτσε πού τó ίδιο γιγαντένιο βήμα είχε κάμει από την άποδοχή της Μοίρας έως την άκατάσχετη λατρεία της, εφρόντισε νά μās δώσει και αιτιολογίες βάσιμες και ένα υπέροχο φιλοσοφικό έπιχείρημα.

«Τό γίνεσθαι μένει κάθε στιγμή ίσο πρós τόν έαυτό του' τó σύνολό » του, ή άθροιση της αξίας του είνε άμετάβλητη : μ' α λ λ α λ ό γ ι α : » δ-ε ν έ χ ε ι κ α θ ό λ ο υ α ξ ί α, γιατί λείπει κάτι πού θά μπορούσε » νά τού χρησιμεύσει ως μέτρον και σχετικά με τó όλοιο ή λέξη «αξία» θά » είχε νόημα. Ή γενική ή αξία τού κόσμου δέν είνε έκτι- » μίσημη, τó λοιπόν ό φιλοσοφικός πεσσιμισμός άνήκει στα κομικά πράγματα.»

Τό έργο τού μεγάλου Γερμανού παρασίρει σήμερα τις διάνοιες και ευεργετικά υποβάλει στις συνειδήσεις τó αισιόδοξο αντίκρυσμα της Ζωής. Τόσο τó καλύτερο άν χωρίς αντίσταση, με μιά όρμη πίστης και με την ώθηση τού ένστικτου ό Σοφιστής άγκάλιασε τά ντισεικά συμπεράσματα και «την άγάπη στη Μοίρα». Θά μπορούσει σιγά σιγά, καλοδουλεύοντάς τα, νά μās δώσει έργα σά όποια νά μη βρίσκουμε φράσεις και στάσεις πλαστές αλλά νά νοιώθουμε μιά ψυχή νά συγκινείται πραγματικά στό μεγαλύτερο θέαμα της ύπαρξης.

Δ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

Β

Άν, από τó έργο τών Νέων λείπει ή σχετική άριότητα πού υπάρχει εις τó έργο τών παλαιότερων, πλεονάζουν όμως και άφθονοῦν εις αυτό τά ποιητικά στοιχεία, σέ κάποιαν, είνε αλήθεια, άμφιβολία, άλλ' ή όποία, ελαφρά πολύ καθώς είνε, θά εκλείψει ώρισμένως αύριον, και θά φανεί σέ μιάν ώραία διαύγειαν, έντονος, άδρά και γοητευτική ή ποιητική των τέχνη. Γενικώτατα έτσι καθώς γράφομε, μās είνε πολύ δύσκολο νά εκφράσουμε όπως θά ήθέλαμε εις τις σύντομες αυτές γραμμές τόν ένθουσιασμό πού μās εμπνέει τó έργο τών νέων' γι' αυτό, όπως και εις τó προηγούμενο σημείωμα, θά περιοριστοῦμε μόνον στην άπλή παράθεσι μερικῶν ποιημάτων των, πού, τó επαναλαμβάνομε και πάλιν, είνε και ό μόνος σκοπός τού σημειώματος αυτού.

✱

Και οι δυό συλλογές πού, με τó ψευδώνυμον Ήρμονας, μās έδωσαν ίσα με σήμερα ό Πέτρος Βλαστός, είνε από την εκλεκτότερην ποιητικήν εργασία τών Νέων. Βαθύτατη γνώσις της ζωής άρμονισμένης σέ αληθινόν

αίσθημα, περνά και χύνεται μέσα εις τούς άπλους, άβίαστους και δυνατούς στίχους τών συννετών του. Ό «Πεῦκος» του, δίνει την έντύπωσι της δρασερης ζωής τού υπαίθρου ώραίότερης άκόμα και για τις θύμισες πού μās ζωντανεύει.

Θυμοῦμαι' ό γεροπεῦκος μας τραγουδιστάδες ειχε
Τό καλοκαιρι άμέτρητους, και στό κοκκινωπό του
Τό φλοῦδι πάνω βούζιζαν όλημερίς τζιτζιμία.
Χρυσοχυμένα μύριζαν τά δάκρυα της ρετινάς.
Ή κούνια πηγαινόρχουνταν άνάμεσα στις κλάρες
Μ' ένα ρυθμό πετούμενο. Κι' άπ' την κορφή τού δέντρου
Κάποιος κρυμμένος έρχιζνε βροχή τά κουκουάρια.
Άλλοι γυρίζαμε μαζί στό μάγγανο ζεμένοι.
Και τά σικλιά άνεσύραμε νά πιούμε πηγαδίσιο,
Δροιστικό νερό.—Μ' Άνθή, γιατί μέσα στό γυάλο
Τού πηγαδιού τ' όλόφωτο κοιτάζεις πρόσωπό σου ;
Και τρέχα. Δές, πέρα έπεσε μέσ' τις μυρτιές τó τόπι,
Τρέχα, μη σέ προφτάσουνε. Τρέχα, για νά θαμάσω
τού κοριτσένιου σου κορμιού την ταναγρένια χάρη.

✱

Ήξαιρετικής λαμπρότητος είνε τά έργα πού μās δίνει ό Βάρναλης. Γιατί και ή ιδέα και ή σκέψη και τó αίσθημα και όλα τά στοιχεία πού άπαιτούνται για τή δημιουργία ενός ποιήματος, είνε τόσο δουλεμένα, τόσο περιτέχνα σφρηλατημένα, ώστε ό στίχος του, και εις τά λυρικά και τά ρεαλιστικά του ποιήματα, πέρνει μιά τέτοια ξεχωριστή λαμπρότητα σέ τóσην έντασι, πού γίνεται πλέον ή λαμπρότης αυτή, νέον στοιχείον πολύτιμον και χαρακτηριστικόν της τεχνοτροπίας του. Εις τó «Άρχαίο Τραγούδι» πού αναδημοσιεύομε, διαγράφεται έντονα, μιά Διονυσιακή αντίληψη της ζωής.

Κι' άν μου τó τραγουδάν κάθε βραδιά
Βαθιόλαλες κιθάρες πούμαι θεά τών άστρων,
Ό άμούστακος ό ποιητής δέ μ' αγαπά,
Πού πήρε, τή δροσιά έχοντας τών ίων
Τό δεύτερο στεφάνι τών Διονυσίων.

Κι' ένθ' έχω τόσα πλούτια περισσά
Στά ρόδα μέσα τών γλεντιών σκορπάει τó βιός του
Και άδειάζοντας της Κύπρος τά κρασιά
Τις διαλεχτές μαγεύει της Μιλήτου
Με τά σοφά τά λόγια, και με τó φίλι του.

Κ' οι όμοι του περιστέρια είνε λευκά
Άνάμεσά των σάν μες σέ ναού κολώνες
Κι' όμως μου λέν πως είμαι μιά θεά !..
Ώ ! άς ήμουν, νά μπορώ ν' αλλάζω φύση
Νά γίνωμαι ένας έφηβος, ή πλήθια βρύση

Τοῦ ἔρωτά μου μ' ἀντίκρια ἐλευθεριά
Στά πῶ γλυκόσωμα κορίτσια νά στερεύη
Καὶ στήν καρτόβριθην ἀκρογιαλιά
Τῆς Καλυψῶς, μέ νιοῦ βασιλιᾶ χάρη
Νά ἐναυαγοῦσα μιά νυχτιά μέ τό φεγγάρι.

*

Ἐπί μιά σύντομη συλλογή τοῦ Σπύρου Μελά, πού μέ τόν γενικόν τίτλο «Τραγοῦδια τοῦ Ἀνθρώπου» ἔδωκεν ἐδῶ καί τέσσαρα χρόνια, ἀναδημοσιεύομεν ἕνα ὀκτάστιχο εἰς τό ὁποῖο μέ ἀπλές ὠραίες λέξεις τονίζει ἕνα ἕμνον λατρείας πρὸς τήν λειτουργικὴν ἱερότητα τοῦ κάμπου πού, σέ μερικῆς ἐξαιρετικῆς ὥρας, ἀπλώνεται μέ ὑποβλητικὴν γαλήνην.

Τὰ δεντρολίβανα ἐθυμιάτισαν,
πλούσια στὸν αἰθέρα τὸ λιβάνι,
κι' ὁ λειτουργὸς τοῦ κάμπου τοῦ ἀπέραντου,
κεντριζοντας τὰ βώδια του ἐφάνη.

Κι' ἔμοιαζε ὁ κάμπος σὰ ναὸς,
δίχως ψαλμοὺς δίχως πατάδες,
μέ χερουβεὶμ, τὰ περιστέρια πού ἐφτερούγιζαν,
μέ τὰ κυπαρισσάκια γιὰ λαμπάδες.

Σέ μιά, κάπως ἀκατάσχετην, ἀλλὰ πάντοτε ὠραία καὶ δυνατὴν ἔμπνευσι θὰ ἔγραφε τὸν «Ἀλαφροῖσιαιτό» του—μιά σειρά ἀπὸ μεγαλόπνοα ποιήματα—ὁ Ἄγγελος Σικελιανός. Εἶνε ἀλήθεια πῶς ἡ ὑπερβολικὴ ρητορεία ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἐπηρεάζει κάπως τὴν ἐξαιρετικὴν ὠραιότητα ἄλλων μερῶν, ὅμως ἡ ξεχωριστὴ εὐρωστία τῆς ἰδέας καὶ ἡ ὠραία ὁρμὴ τῆς χαρᾶς, δίδει ἀπὸ τὸ ὅλον, ἰσχυρὴν τὴν συγκίνησι τῆς Τέχνης. Ἡ Ἀνατολή, τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ δύο κομμάτια πού ἀναδημοσιεύομεν εἶνε ἕνας εὐγενικὸς χαιρετισμὸς πρὸς τὸ ἐξᾶίσιον ὄραμα πού προβάλλεται τὴν ἀνατολήν· τὸ ἄλλο, εἶνε ἕνας ἤρεμος ἕμνος πρὸς τὴν Ἄνοιξι.

Μέσ' τὴν ὑπέρλευκην γαλήνιαν θάλασσα
Ὅπου ὅλη ἀσπρογιαλάζει ἡ πλάση
Ροδίζει μοναχὰ τὸ ἀντίφεγγο
Ψηλά, ὡς πού ἡ φωτιά νά ξαναπιάσει.
Στὰ πέλαγα ὅλα διάφωτα
Δίχως κρυφὸ κανένα στὸν ἀγέρα
Βαθιά, πού καθρεφτίζονται
Ἐάστερα τὰ τετράψηλα
Καράβια ὡς τὸν αἰθέρα
Σ' ἕνα βυθὸν ἀνείπωτο
Καὶ μιά βαθειὰ γαλήνη
Ποῦ φέγγουε ὅλα — ὁ ἄνθρωπος
Θαμπώνει λευκοπρόσωπος
Καὶ τὰ θαλασσοπούλια

Βαθιά στὸν ἕμμο ὡς κρίνοι.
Χυμίζει ἡ αἶρα μιά ριπή
Καταμεσῆς στὰ δάση
Ποῦ ἀναπτυρῶσαν πορφυρά.
Στὰ κυπαρίσσια ὁ ἄνεμος
Ρόδα περνάει νά μάσει,
Ρόδα ἀνοιχτά, πού ἀστράφανε
Ἄχρόφωτα ἡ φλογᾶτα
Καὶ ξεφυλλίζονται πλατιά
Στὰ φωτισμένα ὄνειρατα
Στὰ ἀδρά πού ὀργάνε νειῶτα

*

Καὶ νά, φουντώνει ἡ ἄνοιξη.
Παντοῦ ὁ λαὸς, νά δράζει τὴ μαγία
Τὴν ἱερὴν, πού ἀνάτρομη
Σκορπάει στὰ τετραπέρατα ἀρμονία·
Κι' ἀπ' τὸν ἀγῶνα τοῦ κορμοῦ,
Τοῦ νοῦ, τοῦ δέντρου,
Ἐφώνει ἀντάμα
Σὲ βύθη ἀετήσια ἀθώρητα
Τὸ μέγα τῆς χαρᾶς τὸ θᾶμα.

*

Ἡ ἴδια λιτὴ εὐμορφία καὶ ἡ ἴδια γοητευτικὴ ἀπλότης πού ἀποτελεῖ τὸ μεγαλεῖον τῶν Δημοτικῶν τραγουδιῶν, διαπνέει καὶ τὸ «Τραγοῦδι τῆς Τάβλας» τοῦ Μάρκου Αὐγέρη. Κανένα ἴχνος μιμήσεως πουθενά· καὶ ὁ στίχος ἀπλώνεται μέ τεχνικὴ εὐχέρειαν ἀβίαστος, καὶ ἀρμονισμένος πρὸς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἠρωϊσμοῦ πού ζεῖ μέσα στοὺς ὠραίους δημοτικoὺς θρόλλους. Ἴδου μερικοὶ στίχοι χαρακτηριστικοί :

Κι' ὁ Λίγας τὴ γυναῖκα του κλαμένη καὶ σκιασμένη
Ὅξω μέ βιάσῃν ἔσερνε, τὴν κοντυλογραμμένη.
Κι' ἀπὸ τὴ βιάσῃ τὴν πολλὴν ἐσχίστη ἡ φορεσιά της
Κι' εἶδε τὰ κάλλη τοῦ κορμοῦ καὶ τὰ πιθέματά της
Εἶδε το καὶ τὸ θᾶμαξε καὶ καλολόγησέ το
τὸ κρουσταλλένιο τὸ κορμὶ καὶ τοῦ πουλιοῦ τ' ἀστήθι
Πούλια χρυσὴ κι' αὐγερινὸ εἶδε περιγραμμένα
Στὰ δύο βυζιά τοῦ κόρφου της, τὰ λινοσκεπασμένα
Κ' ἡ κόρη ἀπὸ τὴν ἐντροπὴ κοινοπορφυρίζει
Σάν τὸ βεργὶ βεργίζεται, σάν τὴ λυγιά λυγίζει
Σηκώνει τ' ἄσπρα χέρια της καὶ τὰ λαμπρὰ βραχιόνια
Καὶ κρῦβει ἡ καλοζώντανη τὸ ροδοπρόσωπό της...

*

Ἐπάρχουν ἐδῶ κι' ἐκεῖ εἰς τὸ ἔργο τοῦ Σκίπη ἀρχετὰ ἐκλεκτὰ ποιήματα πού ἠμποροῦν κάλλιστα ν' ἀποτελέσουν ἕνα τόμον μέ πολλὴν ἀξίαν. Τὸ «Ἀπολλώνιον Ἄσμα», ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀναδημοσιεύομεν ἕν ἀπόσπασμα,

εἶνε ἀπ' αὐτά. Μία ὥραϊα Ἑλληνικὴ ἀντίληψι τῆς Ζωῆς περνάει ὀλόκληρο ἀπὸ τὸ ποίημα εἰς τὸ ὁποῖο ἀπλώνεται ἡ σκέψι ἤρεμη καὶ γαλήνια.

Μᾶς προσμένουνε στὸ ἄλσος οἱ νόστιμες,
φορτωμένες στὰ ρόδα, παρθένες,
μὲ γυμνοὺς τοὺς λαιμοὺς τοὺς ὀλόχτους
μ' ἀνοιχτά τὰ κρινάνθινα στήθια.

Τὸ ἄρμα ἀπόψε θὰ σύρουν τῆς Ἄνοιξης
ποὺ ἐπιστρέφει στὴ Γῆ, νὰ χαράξῃ
μυροβόλους τοὺς γύρους της. Τοῦ Αἰόλου
μύρια πνεύματα ἀνάερα ἀκλουθᾶνε.

Στὰ λευκά τους δαχτύλια τὰ κρόταλα
καὶ τὰ σείστρα ξανά θὰ κροτήσουν,
τὰ τραγούδια θὰ ἤχισουν τὰ λάμβια
σὰν παρνάσιων τοὺς φλοίσβους νερῶν.

Στὴ γιορτὴ τους κ' ἐμεῖς τὴν ἐπίσημη
καλεσμένοι, νὰ νοιώσουμε πάμε
τὸν Ἄπριλι στὰ ὀρθόστητα στήθια τους
ποὺ ὡς μπουμπουκία τῶν κίτρων βαΐζουν.

✱

Μία ἄφθονη καὶ πλούσια ἁρμονία ἤχων, θαυμάσιες συνηγήσεις καὶ δια-
θλάσεις τόνων καὶ ρυθμῶν, γενικὰ μιὰ ἀπαλὴ θροϊστικὴ μουσικὴ, καὶ μέσα
κ' ἀπάνω ἀπ' αὐτὰ λεπτὴ καὶ ἀβροτάτη, σχεδὸν ἐξαυλωμένη ἡ ἰδέα· ἔτσι
μπορεῖ νὰ χαρακτηρίσει κανεὶς τὴν ποίησι τοῦ Πορφυρογέννητου, ἡ ὁποία
προσαρμόζεται τέλεια σὲ μερικὲς ψυχικὲς καταστάσεις, ὅταν ἡ ψυχὴ κουρα-
σμένη ἀπὸ τὴν εὐφροστίαν τῆς ζωῆς θέλει νὰ ξεκουραστεῖ σὲ κάτι ἐξαυλωμένο,
καὶ δίνει μαζὺ μὲ τὴν ὑποβλητικὴν γοητεία τῶν θαμπῶν ὥραιότητων τοῦ
μυστικισμοῦ καὶ τὴν ἐντύπωση δύσκολης καὶ λεπτοτάτης τέχνης.

Στὸ θρόν τοῦ ἀπόσπερνον ὄνειρου
μιὰ ἐλεγεία ἐθρύλει.
Κάποιοι ἀσυνήθιστοι ρυθμοὶ
ἐτάραξαν τὸ δεῖλι.

Ὁρχιούνταν λάγνα οἱ Σάτυροι
σ' ἀρχαία γλῶσσά πλούσια
ἐνῶ αὐλεῖ ὁ Πᾶν ὁ ρεμβαστὴς
σὲ κρήνην ἀρεθούσια.

Ρόδα τρυγώντας δυσμικὰ
Νύφες ἀναμαλλίαιρες,
θρηνοῦσάν τὸν Ὑάκινθο
μὲ νηραντὲς κιθάρες.

Ἐρίγει ὁ ἄλσινος ρυθμὸς
στὸ θρόν τῆς ἀρχαίας γλῶσσας.
Στὰ ναρκισσιακὰ νερά
βαδῖλεν ὁ Γόης.

Τὴ λιτανείαν τῶν ἀνθῶν
ἔρημη ψυχὴ παρᾶτα.
Πῆρες τὰ μάτια κ' ἔφυγες
πρὸς τὴν ἀβέβαιαν στρατά.

Καὶ σῶν θλιμένων τὴν Κερά
ἀνάβεις τὸ καντήλι.
Στὸ θρόν τοῦ ἀπόσπερνον ὄνειρου
μιὰ ἐλεγεία ἐθρύλει.

✱

Ὁ Ἄριστος Καμπάνης εἶνε ἕνας ποιητὴς ποὺ ξεχωρίζει. Μὲ ἀπέριττη
καὶ λιτὴν ἔκφρασι, σὲ στίχον ἀτημέλητον κάπως, ἀλλὰ μὲ ἐσωτερικὴν ἁρμο-
νία, δίνει τίς σκέψεις ποὺ τοῦ ἐγέννησεν ἡ ὥραιότης τῆς φύσεως, καὶ τὰ συναι-
σθήματα μιᾶς συγκινημένης ψυχῆς. Φαίνεται πῶς θὰ σκέπτεται πολὺ πρὶν
γράψῃ, ἀλλὰ μιὰ φορὰ καὶ γράψῃ κάτι, τὸ ἀφίνει εἰς τὴν ἀγνότητα τῆς πρώτης
δημιουργίας.

Ὁρες γλυκεῖς τῆς σιωπῆς στὸ ἀτόμερο τὸ σπιτί
ποὺ δὲν τὸ φθάνει ὁ ἀντίλαλος τῆς ἄσχημης ζωῆς,
ἔρρεατε ὅπως τὸ νερὸ τῶν ποταμῶν καθάριες
καὶ τὴ σοφὴ γαλήνη σας δὲν τάραξε κανεὶς.

Τὸλίγο φῶς ὡς ἔπεφτε στὸ σπιτί μέσα ὥραϊο,
ἔφώτιζε τὴν ὄψι σου τὴν ἄρρωστη, ὦ ἐσύ,
ποὺ ἡ ἔμορφιά σου ἀμάραντη ν' ἀνθίζῃ θέλω πάντα
καὶ νὰ προσμένῃ πάντοτε μιὰ νέα ζωὴ κ' αὐγὴ,

Ὁρες γλυκεῖες, ἀτάραχες στὸ σιωπηλὸ τὸ σπιτί,
στὸ ἡμίφως σας καὶ τὴν λεπτὴ ὀλίγη σας χαρά,
ξανάνθισε ἡ ἀγάπη μου κ' ἐσκόρπισε τὸ ἐγὼ τῆς
ὡσάν τραγοῦδι κ' ἄρωμα γύρω ἀπὸ μιὰ ὀμορφιά.

✱

Ἐνα ἀπὸ τὰ ποιήματα τῆς Δοξ Αἰμυλίας Κούρτελη θὰ εἶχε βέβαια τὴ θέσι
του εἰς τίς σελίδες αὐτές, ἂν δὲν εἶχαμε εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ φυλλάδιο, ἕνα
δροσερὸ ποίημα τῆ «Γυναικά», ποὺ εἶνε ἴσως καὶ τὸ λαμπρότερο δεῖγμα τῆς
Τέχνης της.

Ἀκόμα θὰ μᾶς ἐπετρέπετο νὰ ἀναδημοσιεύαμεν ἐδῶ καὶ μερικὲς στροφές
τοῦ Καρβούνη τοῦ Λιμπεράκη, τοῦ Καλυβίτη καὶ τοῦ Χαντζάρα· ἀλλὰ θὰ ἐμά-
κραινεν παρὰ πολὺ τὸ σημεῖωμα αὐτό, ἀφοῦ καὶ ἔτσι ποὺ ἐγένεν ἐπέραςος τόσο
τὸ ὄριο ποὺ εἶχαν ὀρίσει τὰ «Γράμματτα» ἀναφέρομε μόνον τὰ ὀνόματά τους
μὲ συμπάθεια, καὶ μὲ ἐκτίμησι πρὸς τὸ ἔργο τους, ποὺ τὸ διαπνέει θερμὴ καὶ
εὐλικρινὴς ἀγάπη πρὸς τὴν τέχνην.

Ἡ ὄψη καὶ ἡ κατεύθυνση τοῦ πολιτισμοῦ ἐξαρτεῖται ἀπὸ τὴν τύχη, ἢ μᾶλλον ἀπὸ μερικὰς ἐπινοήσεις τοῦ μυαλοῦ στὶς ὁποῖες, βοηθᾶται πολὺ ἡ τύχη.—Καθαρώτερα : ὁ πολιτισμὸς δὲν εἶνε, στὴ θεωρητικὴ καὶ ἀπόλυτη μορφή του, ἓνα σύνολο κ λ ε ι σ μ ἔ ν ο καὶ τ ε λ ε σ ἰ δ ἰ κ ο γνώσεων πού, γιὰ τὴν κατάκτησή του, βρίσκεται σ' ἐκστρατεία ἢ ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν ἀρχή. Εἶνε μιὰ δέσμη γνώσεων ἀυθαίρετα διαλεγμένη μέσα στὸ ἀπέραντο χωράφι τοῦ ἄγνωστου, καὶ δεμένη μὲ πρόσκαιρους νόμους ἀπὸ τοὺς ὁποῖους πάντα μερικὰ στάχυα ξεφεύγουν. Τώρα, κάθε νέα προσθήκη τοῦ μυαλοῦ, γίνεται λίγο τυχερά, λίγο ξαφνικά, χωρὶς αὐτὸ νὰ ἐμποδίζει γιὰ ἀφορμὴ, γιὰ ὁδηγὸς στὴ νέα προσθήκη νὰ χρησιμεύουν πάντα οἱ γνώσεις πού κρατᾶμε σήμερα : Καὶ μὲ κάθε νέα προσθήκη, ἀδιάκοπα, ἀσυναίσθητα, ἤρεμα ἀλλά ζουν οἱ συνδετικοὶ νόμοι τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ μορφή του, ἡ κατεύθυνσή του.

Σὲ κάθε στιγμή τῆς ἀνθρωπότητος ἡ σκέψη βρίσκεται σὲ σημεῖο ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀκτινοβολοῦν ἀπειροὶ δρόμοι πού φέρνουν σὲ ἄπειρες διευθύνσεις. Κάποια τύχη ὁδηγᾶει τὸν νοῦ σὲ μίαν ἀπ' αὐτὰς τὶς διευθύνσεις ὅπου πάλι, μὲ τὴ σειρὰ τῆς ἡ νέα διεύθυνση γίνεται κέντρο ἀκτινοβολίας καὶ ἀφετηρία ἐκλογῆς.

Ἐπολιτισμὸς ἔτσι εἶνε ἀ ν υ π ο λ ο γ ἰ σ ἰ μ ο ς .

Σ' αὐτὸ ἀπάνω ἀκριβῶς στηρίζονται οἱ ἐλπίδες κάθε ἐθνότητος νὰ προοδεύσει. Πρόοδος θὰ πει μίμηση ἀνεκατεμένη μὲ πρωτοτυπία ἀρκετὰ ἐπιβλητικὴν πού νὰ προκαλεῖ τὴν μίμηση καὶ τῶν ἄλλων. Ἡ πρωτοτυπία πάλι, δὲν καρποφορεῖ παρὰ ἐφόσον βρίσκεται σὲ ἀρμονία μὲ τὸ περιβάλλον. Ἄλλοιῶτικα, ἅμα δηλαδὴ εἶνε δυσαρμονικὰ, μ' ὅλα τὰ ἀπόλυτα προτερήματα πού μπορεῖ νάχει, μένει χωρὶς καρπὸ, μαρμαζιᾶζει καὶ γλήγορα πεθαίνει.

Γι' αὐτὸν τὸ λόγο καὶ ἀπὸ τὸν δρόμο τοῦ Πολιτισμοῦ ἀποκλείονται τὰ δυσανάλογα πηδῆματα, οἱ ξαφνικὲς μεταθέσεις, οἱ ἀτόπητες μεταβολές. Πρὸ πάντων ἀποκλείεται ἡ ἰδέα μιᾶς ξαφνικῆς ριζικῆς ἀλλαγῆς του πού θὰ παράβλεπε καὶ θὰ κατὰστρεφε ὅλες τὶς σημερινὲς γνώσεις, καὶ θὰ ξανάρχιζε σ' ἄλλες βάσεις τὸ ἀτέλειστο ἔργον.— Τέτοιαν ἀποστολὴ μόνον κάποιο Δόγμα θὰχε τὴ δύναμη νὰ ἐκτελέσει. Ἄλλὰ δὲν ἔχουμε στοιχεῖα γιὰ νὰ υπολογίσουμε τὸν ἐρχομὸ τοῦ δόγματος, κ' ἔτσι δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ἀντικρί-
ζουμε τέτοιαν μίαν πιθανότητα.

Καὶ τώρα τὸ συμπέρασμα εἶναι εὐκόλο. Ἡ ψυχὴ τῆς Ρωμηοσύνης χρειάζεται πότισμα ἄφθονο, ριζικὸ ἀπὸ ἐπιστημονικὸ πολιτισμὸ τῆς Δύσης. Μόνον ἅμα μπεῖ στὴν καρδιάν αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ, μόνον ἅμα τὸν νοῦ σὲν δικὸ τῆς, μόνον ἅμα τὸν ζήσει—χωρὶς αὐτὸ τὸ αἶσθημα τοῦ ξενικοῦ πού θαρρεῖ μᾶς ἀνησχεῖ ὅλους—τότε θὰ μπορέσει θαρραλέα ν' ἀπλώσει βήματα πρὸς ἓνα νέο σημεῖο, πρὸς κάποιαν νέαν διεύθυνση, καὶ νὰ παρασύρει τὴν παγκοσμίαν ἀποδοχή. Καὶ τότε θ' ἄνε ἓνα πραγματικὸ σημάδι προόδου.

Πῶς ὅμως μιὰ τέτοια ριζικὴ στάση, μπορεῖ νὰ συζῆσει μὲ τὶς αἰσθαντικότητες σὲ ἀποναρκαμένους παραδόσεις, μὲ συμβατικὰς ὁρμές, μὲ ἐρωτοτροπίας χλιαρὰς σὲ κάποιες μισοσβυσμένες μορφὰς θρησκείας ;

Δ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

Ἀλεξάνδρεια 30 Ἰουλίου 1911

Γιὰ τὴν Σύνταξιν τῶν «Γραμμάτων»,

Κάποιος Φασουλῆς εἶνε ξαπλωμένος στὸ κατῶγλι τοῦ «Νουμά». Ὁ κλασσικὸς τύπος τοῦ Φασουλῆ : Τ' ἀψηλὸ φέσι μὲ τὴ γυριζάμενη φούντα ἢ σεφνάμενη φωνή. Τὰ λεπρὰ καλαμπούρια. Τὰ ταγκὰ ἀστεία γιὰ νὰ γελοῦν τὰ σαββατόβραδα οἱ κοιλαράδες μπακάληδες τῆς λογοτεχνίας.

Ὁ Φασουλῆς αὐτὸς ἔχει κάμποσα ἀφεντικά, τέσσερα, πέντε ξέρω κ' ἐγώ ; Ὅλα τ' ἀφεντικά του δουλεύουνε στὴ φιλολογία. Ἄλλος μ' ἀπλοχεριὰ μοιράζει γλωσσολογικοὺς νόμους. Ἄλλος προιόνει τὴν ὀρθογραφία, τὸ ἐπίγραμμα καὶ τὴν παράφραση. Ἄλλος χαρίζει ποιητικὴν ὁμορφιά καὶ τρεχοῦμένη φιλοσοφία μὲ τὴ χιλιάδα. Κι' ἄλλος ἄλλα.

Ἀπ' ἔξω, ἐμεῖς, πρέπει νὰ χαζεύουμε μὲ ὀρθάνοιχτο στόμα ἀπὸ θαυμασμὸ καὶ ἀδιάκοπα νὰ θυμάζουμε καὶ νὰ ὑμνολογᾶμε τὸν Φασουλῆ, τ' ἀφεντικά καὶ τὸν ναὸ πού εἶνε ὁ Νουμάς.

Γιατί ἄλλοίμονο στὸν πού θᾶχει γνώμη δική του. Ἄλλοι του πού θὰ ἐκφράσει ἀμφιβολία. Ἄλλοι του πού δὲν ἀναμασσᾶ μὲ ἀποβλάκωση μυρκα-
στικοῦ τὸ γλωσσολογικὸ πιστεύω.—Ὀνόμασε ρητορεία τὴν ποιητικὴ φλυαρία ; Ρώτηξες μὲ δειλία ἂν ὑπάρχει αἰσθητικὴ ἀλήθεια ; Δὲν θαυμάζεις τὶς καθημερινὲς γλωσσικὲς ἐκτρώσεις ;

Ὁ Φασουλῆς πηδᾷ ἀμέσως μπροστὰ στὰ προσβλημένα ἀφεντικά του μὲ ὄφος Σάντσου πού κ' ἄνει πῶς δὲν θέλει νὰ ἐνοχλοῦν τοὺς Δὸν Κιχῶ-
τους του ! Καὶ σὰν καλοπληρωμένος μ π ρ ἄ β ο ς φωνάζει :

— Στὴν μπάντα ἐσεῖς. Ἄστε τον σ' ἐμένα τὸν αὐθάδη. Σὰς τὸν σιά-
χων ἐγώ.

Γιὰ νὰ δοῦμε τώρα μὲ τί τρόπον ὁ ἐργολάβος αὐτὸς τῶν φιλολογικῶν καυγάδων σιάχνει τοὺς αὐθάδεις. Συζητᾶει ; Λογικεύεται ; Ἀντικροῖει μ' ἐπιχειρήματα ; Ἐχει τουλάχιστον κάποιαν ἀξιοπρέκεια ἔστω καὶ γιὰ τὰ μάτια, ἔστω καὶ γιὰ νὰ δικαιολογήσει τὴ θέση πού νόμισε πῶς κρατᾷ στὰ γράμματα ;

Κάθε ἄλλο.—Γιὰ ὅλες τὶς εὐκαιρίας ἔχει μιὰ συνταγὴ ἔτοιμη, ἀπλὴ, δοκιμασμένη. Ἐπιτυχία ἐξασφαλισμένη ἀπὸ λογῆς χρονῶ χρήση : Τὸ κα-
λα μ π ο ὦ ρ ι, τὸ σαλιωμένο, τὸ δυσκοῖλιο, τὸ ἀποπληκτικὸ καὶ βατραχόμ-
ματο κα λα μ π ο ὦ ρ ι. Αὐτὸ εἶνε τὸ ὄπλο, ἡ συζήτηση, τὸ ἐπιχειρημα καὶ ἡ σκέψη.

Ἄλλὰ ὅταν ἓνα μυαλὸ ἀπὸ τὴ φύτρα του ἀλλοιοθεύει μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, εἶναι φανερὸ πῶς θὰ προβιάσει σὲ φιλολογικὸ εἶδος τὶς κουβέντες τοῦ καφενέ : «Ὁ τᾶδες λέει ἀνοησίες». «Αὐτὸς εἶναι ἀγράμματος». «Ἐλόγου σου εἶσαι πλωτάρχης τῆς Ἰδέας». «Ἡ ἀφεντιά σου εἶσαι τετράποδο». «Ἀνα-
θεμάντونه πού τάβγαξε τὰ «Γράμματα»...» κλπ.

Καὶ ἐλόγου του, ὁ Φασουλῆς, ἴνταναι λοιπόν ; Ποῦ βρέθηκε αὐτὴ ἡ ὑπαρξή-λογοπαίγιο ;

Δέν εἶναι μυστικό γιά κανέναν πῶς στό Νουμά ὑπάρχει ἡ ἕνα χωριστό περβόλι (μερικοί μάλιστα λένε ὀλόκληρη ἔπιπλη) ὅπου καλλιεργείται μέ ὑπερένταση ἡ φιλολογία τοῦ γελοίου.

Συνεννοοῦμαστε ; Κῆποιος φύλακας γιά τὸ περβόλι, κάποιος εἰδικὸς στὴν καλλιέργεια :

Γι' αὐτὸ ἕνας Φασουλῆς εἶναι ξαπλωμένος στό κατῶφλι τοῦ Νουμά.

Μέ πολλήν ὑπόληψη

Δ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΟΣ ΑΙΜ. ΚΟΥΡΤΕΛΗ

*Απὸ ἕνα φιλολογικὸ γράμμα τῆς δεσποινίδος Αἰμυλίας Κούρτελη, δημοσιεύομεν ἐδῶ μερικὰ μέρη ὅπου χαρακτηρίζει μέ κάποια αὐστηρότητα βέβαια, ἀλλὰ καὶ μέ εὐλικρινῆ ἀγάπη πρὸς τὴν τέχνη τῆ λογοτεχνικῆ κίνηση τῆς Ἀθήνας.

«...Ἐδῶ κανένα ξεκαθάρισμα, κανένα κίνημα· καμμιά εὐγενειὰ προσπάθεια· κάθε ἄλλο· κινήματα πού ἀγγίζουν τὰ ὄρια τοῦ χυδαίου· σαματᾶς νὰ γίνεται μονάχα. Πόλεμος. Ἐνθουσιασμός γιά πόλεμο· ν' ἀστράφουν σπαθιά, νὰ πεταχτοῦν σπίθες, νὰ φανερωθοῦν ὀρμές, νὰ συντριψῶ ἐσένα, νὰ νικήσω ἐγώ,

Τὸ σ φ υ ρ ῖ μ ι λ ε ῖ . Ἐλάτε λοιπόν, ἀδελφοί, νὰ πολεμήσωμεν· ἀλλὰ πῶς ; Ἡ Τέχνη μέ τὴν Τέχνη καὶ γιά τὴν Τέχνη· ὄχι μέ κουτοπόνηρες εἰρωνείες, ὄχι μέ ὑστεροβουλίες καὶ μέ ὑπουλες ματιές· εὐλικρινά, παλληκαρίσια καὶ χωρὶς συγκατάβαση.

Γιατί ζητοῦμε τὸ ἀπόλυτο πνεῦμα, τὸ ἐλευθερωμένο ἀπὸ περιορισμούς καὶ ἀντιθέσεις,

Καὶ θέλομε τὴν ὁμορφιά, πού εἶνε ἡ ἄμεση μορφὴ τοῦ ἀόλυτου.

Τὴν ὁμορφιά πού βάζει σὲ ἄμεση ταυτότητα τὸ πνεῦμα μέ τὴ φύση.

Τοῦτο εἶνε Τέχνη. Μὰ πρέπει νὰ ἐρθοῦμε σὲ τελείαν αὐτογνωσία, σὲ τελείαν αὐτοβεβαιότητα.

*Ἀρχή, μέση, τέλος

Ξελαγάρισμα.

Δέν ἔχομε δημιουργικὴ ἐργασία ; Ὅρίστε ἡ μεταφραστικὴ, πού τὴ βλέπω πλούσια στὰ «Γράμματα», ὅσο κι' ἂν φέρη θλίψη, γιατί δείχνει τὴ στείρωσή μας.

Νὰ γείνομε αισθαντικοί.

*Ἐνα ξανθοκόκκινο λειρίο στὰ ὀλόμαντρα μαλλιά μιάς σύγχρονης Τζοκόντας, πού μᾶς κυττάζει ἐκστατικῆ, ἕνα περιφρονημένο χορταράκι, πού βλασταίνει μέ τόσα δικαιώματα ζωῆς μέσα στὶς χαραμάδες συντριμμένου ἀρχαίου μνημείου, μιά μονότονη γραμμὴ βουνῶν μέσα στό δειλινὸ, πού ὀλοένα καὶ ξεφηνᾷ, μέ τὸ μεγάλον Ἄστερα κυρίαρχον ἀπάνωθὲ τῆς, ἄς ἐρθοῦν καὶ ἄς σταλάξουν στὶς κοιμισμένες ψυχές· ἄς τίς ξυπνίσουν καὶ ἄς τίς κάμουν ν' ἀναγαλλιάσουν ἀπὸ θεϊὰν ἐκκασια· ἄς ἀγγίσουν τὸ σήμαντρο ν' ἀλαλάξῃ μέσ στὴν ἐρημία,

Καὶ ἔξω ἡ ἀκαιρη φλυαρία τῶν κενῶν στίχων. — Πρὸ πάντων.

*Ἐξω, πέταγμα τὰ θαμπωμένα γυαλιὰ πού μᾶς μπόδιζον τὸ φῶς νᾶρθῃ ἴσα στὴν ψυχὴ μας. Ἐξω.

*Ἐτσι, ἀ δ ε λ φ ο ῖ μ ο υ, γ ε ν ἦ τ ε σ κ λ η ρ ο ῖ.

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

Κ ΡΑΛΛΗ- ΠΕΡΙ ΑΣΥΛΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘ. ΑΝΑΤ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ κ. Ράλλη εἶνε πολύτιμη πραγματεία γιά τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους, ὄχι μόνο γιά τὴν πληθώρα τῶν βοηθημάτων πού τόσο φιλότιμα ἐμάζεψε καὶ ἐμελέτησεν ὁ συγγραφεὺς ἀλλὰ καὶ γιά τὸ θέμα τὸ πρωτότυπο πού πραγματεύεται.

*Ὅμως μιά γενικώτερη καὶ βαθύτερη ἐξέταση τοῦ θέματος, ὡς πρὸ τὸ πῶς ἐγενήθηκε, πῶς ἀναπτύχθηκε καὶ πῶς ἐξέλειπε τὸ δίκαιο τῆς ἀσυλίας (καὶ θὰ γίνονταν βέβαια αὐτὸ ἂν ἤμποροῦσαν νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψη ὅλες οἱ σχετικὲς πηγές πού θὰ διαφώτιζαν στὴν προέλευση τοῦ δικαίου τῆς ἀσυλίας) θὰ ἔδινε στό βιβλίον τοῦ κ. Ράλλη ξεχωριστὴ γιά τὸ εἶδος τοῦ σπουδαιότητα.

*Ἄλλ' ἂν ἀπέτυχε ὁ συγγραφεὺς στὴν ἱστορικὴ ἔρευνα τοῦ ζητήματος καὶ ἂν λείπει ἀπὸ τὸ ἔργο του τὸ βαθὺ ἐκεῖνο φιλοσοφικὸ πνεῦμα πού διακρίνει τὰ αἷτια καὶ τὰ αἰτιατά, ἐπέτυχεν ὅμως στὴν ἐκθεση τῆς οὐσίας τοῦ θέματος του, ἀρκετὰ, τόσο, πού τὸ βιβλίον του νὰ χρησιμεύει πολὺ σὲ κείνους πού παρακολουθοῦν τὰ σχετικὰ μ' αὐτὸ θέματα.

Β. Μ.

JULES ROMAÏNS - Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

*Ὁ Jules Romains ἕνας ἀπ' τοὺς καλλιτέρες λυρικοὺς τῆς σημερινῆς Γαλλικῆς φιλολογίας ἔγραψεν ἕνα δράμα μεγάλῃς πνοῆς «Ὁ Στρατὸς στὴν Πόλη.»

Αὐτὸ δυνάμεις. Ἡ πόλη καὶ ὁ στρατὸς. Ὁ Στρατὸς πού εἶνε συμπαγῆς καὶ πάντα σφιχτοδεμένος σὰν τὸ βαρὺ νερὸ ἐνίκησε τὴν Πόλη, τὴν πιέζει καὶ τὴν κάνει δική του. Ἐπέρασαν μῆνες πολλοὶ ὑστερα ἀπὸ τὸ πάρσιμο τῆς. Κι' ὅμως ἡ ξεπεσομένη καὶ πονεμένη Πόλη ἀναθυμάται τὸν ἑαυτὸ τῆς, ἐνῶ ὁ Στρατὸς κάνει γυμνάσια ἔξω ἀπ' τὰ τείχη τῆς, οἱ νικημένοι γιά μιά στιγμὴ μπαίνουν στὶς ταβέρνες, βγαίνουν στό δρόμο καὶ στὸν ἥλιο τολμᾶν ἀκόμα νὰ πιοῦν καὶ νὰ τραγουθήσουν μαζὺ καὶ νὰ δείξουν τὴ γροθιά τους.

Μιά θέρημ γιά ἐπανάσταση· ἐκδίκηση καίει μέσα στὴν Πόλη. Τί θὰ κάμει ; Ὁ Στρατὸς εἶνε συμπαγῆς καὶ δυνατὸς. Εἶνε ἄθροισμα ἀπὸ δυνάμεις μέ μιά ψυχὴ. Ἡ Πόλη εἶνε σκόρπια· ὅλοι σχεδὸν οἱ ὄμιλοι τῶν ἀνθρώπων τῆς εἶνε ξεχωροὶ καὶ ἀβέβαιοι σὰν τὰ δάχτυλα τοῦ χεριοῦ, ὅταν ἀποχωρίζομε τὸνα ἀπ' τ' ἄλλο. Ἐναντίον τοῦ Στρατοῦ, μόνον τὴν πονηριά εἰμπορεῖ νὰ δοκιμάσει ἡ Πόλη. Θὰ δοκιμάσει νὰ τὰ καταφέρει, ὥστε τὸ στρατεύμα νὰ σκορπιστεῖ σὰν αὐτὴν καὶ μέσα σ' αὐτήν. Ὅταν γίνῃ καμμιά γιορτὴ θὰ καλέσει ἕνα-δύο στρατιῶτες κάτω ἀπὸ κάθε στέγη, θὰ τοὺς δώσει νὰ πιοῦνε καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς, θὰ τοὺς σκοτώσουν· καὶ ἂν τὴ τελευταία στιγμὴ δὲν εἰμπορεῖ νὰ βασιστεῖ στοὺς ἄνδρες τῆς, τότε μέ τίς γυναῖκες τῆς θὰ γητέψει καὶ θὰ δολοφονήσει τοὺς στρατιῶτες.

*Ἡ συνομοσία πραγματοποιεῖται, ἡ σφαγὴ ἀρχίζει τὴ νύχτα. Ἀλλὰ, ἀδικοὶ τῶν ἀδικῶν. Ἡ Πόλη δὲν κατορθώνει νὰ χωρίσει, ὅπως τὰ σώματα, τὴ μιά καὶ δυνατὴ ψυχὴ τοῦ ἐχθροῦ τῆς. Στὰ πρῶτα χτυπήματα ὁ πληγωμένος στρατὸς χυμᾷ, συμμαζεῖται ἀμέσως, γίνῃται πάλιν τρομερὸς καὶ συντριβεῖ τὴν Πόλη.

Είνε πολύ παράδοξο και μυστηριώδες θέατρο. Τα πρόσωπα μοιάζουν όντα όνειρου που προφέρουν λόγια σιβυλλικά, πάνω σε μία συννεφιασμένη σκηνή, σ' ένα διάκοσμο δειλινοῦ. Νομίζω καλλίτερα, ότι εἶνε παιδικές ψυχές σε σώματα εφήβων, και αυτά τὰ μεγάλα ἀγόρια, αυτά τὰ μεγάλα κορίτσια ἐκφράζουν θαμπὰ ἴγνη σκέψεων, ὥστε οἱ διάλογοι τους νὰ καταντοῦν νὰ μοιάζουν κλασματισματα που μόλις ἀρχίζουν νὰ πέρνουν μιά κάποια ἰδέα ἀκριβολογίας.

Όταν τὰ θεατρικά αὐτὰ ἔργα : «Πριγκήπισσα Μαλένα», οἱ «Τυφλοί, Πελλέας και Μελοσάνδρα» πρωτοπαίχτηκαν στο Παρίσι, παραξενεύτηκα γιά τὴν ἀνέλιπση ὁμοιότητά τους με τὸ Ἰνδιάνικο θέατρο, και στάθηκα νομίζω ὁ πρῶτος και ὁ μόνος που τὸ ἐσημείωσα. Ἡ ἴδια σταθερὴ ἔνωση τοῦ ἀνθρώπου με τὴ φύση, ἡ ἴδια σχετικὴ ἀπορρόφηση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴ φύση, ἡ ἴδια ἀπλότης που φαίνεται κάπως ἐξεζητημένη και προσποιητὴ, (ἄς μὴ λησμονοῦμε πῶς τὸ Ἰνδιάνικο θέατρο δὲν εἶνε καθόλου πρωτογενὲς θέατρο) ὄλων τῶν αἰσθημάτων, ὄλων τῶν παθῶν και ὄλων τῶν ψυχικῶν καταστάσεων ἡ ἴδια σχεδὸν ἔλλειψη συνείδησης και ἀδυναμία σκέψης στους ἀνδρες και στις γυναῖκες, που βγαίνουν πάνω στη σκηνή ἡ ἴδια κουβέντια παιδιῶν που θύταν ποιηταί, ἡ ποιηταί που θάμνησκαν παιδιὰ με τὴν ἀνακρίβεια τῆς σκέψης και τὸ ἀργασάλεμα τῶν ἀόριστων ἰδεῶν.

Δὲν ἀπατήθηκα σ' αὐτὴ τὴν προσέγγιση. Στὶς πρώτες σελίδες ἐνὸς βιβλίου του, νὰ κ' ἕνας ἔπαινος γιά τὴν Ἰνδιάνικη φιλολογία, που δείχνει ἀρκετὰ πῶς ὁ ἴδιος ὁ Μέτερλιγκ αἰσθάνθηκε και ἀνεγνόρισε αὐτὴ τὴ συγγένεια.

Σὲ μερικὲς στιγμὲς ἡ ἀνθρωπότης εἶχε φτάσει σὲ σημεῖο ν' ἀποτινάξει λίγο τὸ βαρὺ φορτίο τῆς ἕλης . . . Οἱ ἄνθρωποι βρισκόντανε σιμώτερα στους ἑαυτούς των και πιὸ κοντὰ στους ἀδερφούς των. . . "Ἐνοιωθαν με πιότερη περιπάθεια τὴ γυναῖκα, τὸ παιδί, τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ και τὰ πράγματα. . . Τὰ κείμενα που μᾶς ἀφήσαν, ἴσως, δὲν εἶνε τέλεια ἢ δὲν ξέρω ποιά δύναμη και ποιὲς χάρες μνήσκουν σ' αὐτὰ γιά πάντα ζωντανὲς και σκλαβωμένες. . . Ἄπ' ὅτι ξέρωμε γιά τὴν Ἀρχαία Αἴγυπτο, μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ὑποθέσομε ὅτι κ' αὐτὴ θὰ πέρασε ἀπὸ μιά παρόμοια πνευματικὴ περίοδο. Σὲ μιά πολύ ἀπομακρυσμένη ἐποχὴ τῆς ἱστορίας τῶν Ἰνδιῶν, ἡ ψυχὴ θὰ ἐπλησίασε τόσο πολὺ τὴν ἐπιφάνεια τῆς ζωῆς ὅσο δὲν εἶχε μεταφτάσει ποτέ, και τ' ἀπομεινάρια και οἱ θύμησης, τῆς σχεδὸν ἀμεσης παρουσίας τῆς παράγουν ἀκόμη και σήμερα παράδοξα φαινόμενα. . .

Ὁ Μέτερλιγκ εἶνε Ἰνδιάνος δραματικός συγγραφέας τοῦ σημερινοῦ αἰῶνα. Μ' αὐτὴ τὴν ἰδιότητα, δὲν εἶνε διασκεδαστικός, και πιστέψετε πῶς δὲν φροντίζει καθόλου νὰ γείνει τέτοιος : δὲν τὸν παρακολουθεῖ κανεὶς εὐκόλα εἶνε σκοτεινός, μὰ εἶνε ὁ πιὸ πρωτότυπος και ὁ πιὸ παράδοξος συγγραφέας τῆς ἐποχῆς μας και ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὸν μελετήσῃ κανεὶς. Βεβαιωθῆτε ὅτι δὲν περιφρονῶ οὔτε τὸν Ἴψεν, οὔτε τὸν Χάουπτμαν και ἄλλους. Μὰ τί ; Οἱ Σλάβοι φτιάχνουν περισσότερο δράματα ἱστορικά κατὰ τὸν Σαιξπήρειο τρόπο, οἱ Γερμανοί, δράματα κοινωνιολογικά, ὁ Ἴψεν δημιουργεῖ δράματα ψυχολογικά, ἀνακατωμένα με φιλοσοφία, νεωτερικὴ ἠθικὴ και με φυσιολογικὸ προβλήματα. Ὅλοι εἶνε Σ ὕ γ γ ρ ο ν ο ι, τέλειοι ἄνθρωποι τοῦ αἰῶνα τους. Δὲν τοὺς οἰκτιρῶ βέβαια ἢ νὰ κ' ἕνας που χωρὶς τὸ παραμικρότερο τεχνητὸ ἀνακάτωμα, χωρὶς μίμηση, ἀσυνήθτως με μεταφέρει

δέκα ἐννεὰ αἰῶνες πίσω, μου φέρνει, φυσικά, χωρὶς νὰ τὴν δανείζεται, τὴν ψυχικὴ κατάσταση τοῦ Καλιντάσα ! Αὐτὸς με πέρνει πραγματικὰ στὴ ξενιτειά. Μὲ κάμνει νὰ ταξιδεύω. Ὅχι μόνο, δὲν εἶνε ὅπως ὅλος ὁ κόσμος ἢ μὰ δὲ μοιάζει οὔτε σὰν μερικούς. Ὅσο γιά τάλαντο. Ἐχει και παραίξει.

*

Κανένα πρᾶγμα δὲν παρουσιάζει περισσότερο ἐνδιαφέρον σ' ἕνα ἐρασιτέχνη ὅσο τὸ θέατρο τοῦ Μέτερλιγκ.

Ἄν, στο θέατρο του φαίνεται τόσο λίγο «ἀνθρώπος τοῦ θεάτρου» ἂν μᾶς παρουσιάζει τόσο ἀπλοποιημένους χαρακτήρες, τόσο πρωτογενεὶς και παιδικούς, αὐτὸ συμβαίνει γιατί ἡ ἀλήθεια, γι' αὐτὸν βρίσκεται ἐκεῖ ὅπου ψυχόρμητα και χωρὶς σκέψη ξεπετιέται, ἐκεῖ ὅπου ἀπ' εὐθείας πηγάζει ἀπὸ τὰ ἐνστικτα και ἀσυνειδήτως ἐκδηλώνεται.

Ὁ Μέτερλιγκ εἶνε μεθυσμένος ἀπὸ ἀσυνειδήτο. Ἡ σκοτεινὴ ζωὴ τῆς ψυχῆς, ἡ ζωὴ ἐκεῖνη τῆς ψυχῆς που φυτοζωεῖ ἢ πρωτογενὲς περίοδος τῆς ψυχῆς, ἡ σκέψη πρὶν νὰ ἔχει συλληφθῇ, τὸ αἶσθημα πρὶν νὰ ἔχει γεννηθῇ, ὁ ψυχικὸς παλμὸς πρὶν νὰ ἔχει δονηθῇ ἀπὸ καμιά ἀνατριχίλα, οἱ ἀνεπαίσθητες πτυχὲς τῆς ψυχῆς : νὰ γι' αὐτὸν ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ, στὴν καθάρια τῆς κατάστασης, ὄχι ἐξευτελισμένη, ὄχι ἀλλαγμένη, ὄχι προστυχεμένη, ἢ πραγματικὴ ψυχικὴ ζωὴ.

Τῆς δίνει τὰ ὁμορφότερα ὀνόματα. Τὴν ὀνομάζει ἀνώτερη ζωὴ, ἐξηυωμένη ζωὴ, θεία ζωὴ, ἀπόλυτη ζωὴ. Κατεβαίνει σ' αὐτὴ με ἡδυπάθεια, λούζεται σὲ δροσιὰς αὐγῆς, ἀπολαμβάνει σὲ ἥρεμα σκοτιάδια παρθενικῶν δασῶν. Ποτέ δὲν ἐκατάλαβα καλλίτερα τὴ συμβολικὴ σημασία τοῦ frigus operum τοῦ Βιργίλιου, ὁ ὁποῖος ἄλλωστε δὲ φόρτωνε τὸ frigus operum με καμιά συμβολικὴ σημασία.

Ἄκουε με ἔκσταση τὸ θρόισμα τὸ ὑπόκοφο που βγαίνει ἀπὸ τὰ τρισβάθα τοῦ ε γ ὦ και φτάνει στ' αὐτιά του σὰν ἤχος ἀπόμακρος και ἀνεπαίσθητος : μακαρίζει τὸν ἑαυτόν του γιατί μένει ὁ δυσκολονόητος και θὰ ἐθύμωνε ἂν γινότανε σαφής. Τὸν ἐρεθίζει ὅ,τι εἶνε ξελαγαρισμένο, διάφανο, εὐκολονόητο και γνωστό. «Ἐκεῖνο που ξέρωμε δὲν ἔχει ἐνδιαφέρον». Τί ὄραία φράση ! Και πόσο εἶνε ἀληθινὴ ! Ἄνεϊμαστε βέβαιοι γιά κάτι δὲν θὰ ἐνδ αφερόμαστε καθόλου γι' αὐτό. Δὲν ἐνθουσιαζόμαστε γιά μιά παροιμία. Λοιπὸν ὅ,τι ξέρωμε ἀπὸ θετικὲς ἐπιστῆμες ὅλα εἶνε διανοητικὲς παροιμίες.

Νὰ μὴ ξέρωμε τὰ τρισβάθα μας, νὰ αἰσθανόμαστε ὅμως ἀρκετὰ ὀρθὰ ὥστε ν' ἀμφιβάλωμε ὅτι ὑπάρχουν χωρὶς ὅμως και νὰ ἠμποροῦμε ν' ἀντιληφτοῦμε τί εἶνε : α'. αὐτὸ εἶνε νόστιμο νὰ ζητήσομε νὰ μάθωμε παραμυθεύοντας, κρυφουκτιώνοντας με τὴν πεποίθηση, ἄλλωστε, πῶς δὲ θὰ τὸ βροῦμε ποτέ : γιατί μόνη ἡ ἰδέα πῶς θὰ τὸ ἐβρίσκουμε θὰ τοῦ προσέδινε πραγματικότητα που θὰ τοῦ ἀφαιρούσε ὅλη τὴ γοητεία του.

Ἐίμαστε περὶ ἡμερῶν ἀπὸ μίαν ὑπερφυσικὴ ἀτμόσφαιρα και μέσα σ' αὐτὴ λουζόμαστε

«Τὸ μυστήριό βεβαιῶται ἀπείρως γύρω μας : τὸ μυστηριώδες ἀπείρως σὲ τρισβάθια μας. Και ἐπικοινωνοῦμε με τὸ αἰώνιο μυστήριό, μονάχα, με τὸ δυσκολομέτρητο μυστήριό που βρίσκεται σὲ μᾶς.» Πολὺ ὄραια, πολὺ ἔσοχα. Δὲν εἰμπορῶ νὰ πάρω στὰ σοβαρὰ τὴ φιλοσοφία αὐτὴ, τὴν βρῖσκω ὅμως νόστιμη.

Και οι συνέπειες ; Εκείνοι που βρίσκονται σιμά στο ολοζώντανο αληθινό, είναι οι άλοικοί. Εκείνοι που επηρεάζονται από τη συνείδηση ζουν μέσα στο περιορισμένο· γιατί σύμφωνα με τον όρισμόν, ότι προσδιορίζεται αυτό έχει και όρια. Όσοι μένουν χωρίς συνείδηση ζουν μέσα στο αληθινό, στο ολοκάθαρο αληθινό. Άληθινή επιστήμη είναι ή επιστήμη του άμαθι. . . Οί κατεργάρες θά προσθέσουν πώς δεν είναι άνώφελο να είναι κανείς βλάκας, άφου ήμπορει να περάσει και για πολύ έξυπνος. Οί κατεργάρες θά πουν μ' αυτό μιάν αλήθεια με την συνειθισμένη προστυχιά που τους χαρακτηρίζει μ' άν το πάρουμε το πράγμα από την καλή του, βλέπουμε πώς είναι σωστό και είπωμένο μάλιστα από τον Μέτερλιγκ δεν είναι πιά πρόστυχο γίνεται μάλιστα γοητευτικό.

*

Να μερικά χαρακτηριστικά της φιλοσοφίας του Μέτερλιγκ. 'Ο άνθρωπος απομακρύνεται από την αλήθεια, μόλις τη νοιώσει, γιατί νοιώθοντας την, την περιορίζει· ο άνθρωπος απομακρύνεται από την αληθινή γνώση μόλις γείνει έξυπνος, άφου το άσυνείδητον είναι άπειρον και ή έξυπνάδα περίπτωση· ο άνθρωπος χάνει την ψυχή του πιάνοντάς την, άφου πιάνοντάς την την συμμαζεύει, την χύνει στο καλοῦπι του μικρού του περιορισμένου του πρακτικού. Μ' άλλα λόγια, χάνει την ψυχή του μόλις αντίληφθει πώς έχει μιάν ψυχή. Οί άντρες είναι διάνοιες· τὰ παιδιά, οί πρωτογενείς, οί θαυμασται, οί βλάκες, είναι ψυχές.

Πάνω στη φιλοσοφία αυτή σκαρώνεται μιάν δλόκληρη αισθητική. Άν το άσυνείδητο είναι αληθινό το άνέκφραστο πρέπει να είναι ώραίο.

Το ώραίο, όπως και το αληθινό, είναι ασύλληπτο, σκοτεινό, πεταχτό· βουτὰ και μουσκύεται στά κοιμισμένα νερά του μυστηρίου. Μόλις γείνει διάφανο, προστυχαίνει. Μόλις καθοριστεί γίνεται βαρύ σκληρό, άπότομο, και άς το πούμε μιάν και καλή, άσκημο. Τ' ώραίο θέλει κάτι το άπροσδιόριστο· ο κόσμος σ' αυτό έχει σχεδόν συμφωνήσει. Μά δεν είναι άρκετό να πει κανείς· τ' ώραίο θέλει κάτι το άσχημάτιστο, το αυτοσχέδιο το τσεβδό. Άσχημάτιστο ήμπορει νάνε και κάτι που δεν έχει άκόμη άρχίσει . . . ύπάρχει δηλ, ένα όριον που δύσκολα καθορίζεται· γιατί, επί τέλους το ώραίο, για νάνε αισθητό χωρίς να εκφράζεται (ά! αυτό ποτέ!) πρέπει ν' άρχίζει να παίρνει μιάν έκφραση.— αυτό είναι πολύ, να καθορίζει μιάν άόριστη κατεύθυνση προς μιάν άμφίβολη έκφραση, μά τίποτα περισσότερο . . . αυτό είν' όλο πάνω κάτω.

Κατά βάθος το αληθινά ώραίο είναι ένα τίποτα. Πραγματικοί ποιηται είναι εκείνοι που τὰ έργα τους καταλήγουν σχεδόν σε μιάν σιωπή.» Άλλωστε άφου ο όχλος δεν καταλαβαίνει πώς ή άπόλυτη σιωπή είναι ή ύπερτατη ευφράδεια, άς εκφραζόμαστε όσο το δυνατόν λιγότερο.

Θά έπρεπε λοιπόν—ώ αυτό πόσον θύταν δύσκολο—να μιλεί κανείς σχεδόν με το στόμα κλειστό, να σκέπτεται χωρίς ιδέες, να αισθάνεται χωρίς να αντίλαμβάνεται τί αισθάνεται κ' εν τούτοις να έννοείται· όχι, να μην έννοείται εκείνο που είμπορει να νοηθῆ, εκείνο που δεν άξίζει να ζήσει στη σκέψη, και όμως να επικοινωνεί με τον όγλο δια μέσου μιās γλυκειās, ήρεμης, άνεπαίσθητης ύποβολής.

Χρειάζότανε να βρεθῆ μιάν τέχνη που θά έκαμνε αισθητή τη ψυχή εκεί που ή ψυχολογία αδυνατεί να φτάσει, και ιδιαιτέρως, μιάν δραματική τέχνη που θά μās έκαμνε να δούμε ότι μέσα και κάτω από το δραματικό είναι μιάν δρα-

ματική τέχνη που θ' απέκλειε το δράμα σαν κάτι δίχως σημασία. Να τί δοκίμαζον μερικοί νεωτερισται άπου έχουν πνεῦμα πολύ κατώτερο του Ρακίνα και του Σαίξπηρ, μά που έχουν μισοκνιτάξει μιάν λαμπρή ζωή κρυμμένη, ένω εκείνη των δασκάλων ήταν άπ' την άνάποδη όψη.»

Είναι άνάγκη να πούμε, άφου μιλούμε για δραματική τέχνη, πώς «ή άπεικόνιση των παθών» για τον Μέτερλιγκ είναι χονδροειδέστατο πράγμα, πώς ή δράση ή περίφημη δράση φαίνεται σ' αυτόν ως το κατακόρυφο του βαρβαρισμού στην τέχνη, ως αλάθητο σημάδι βάρβαρης τέχνης ;

'Ο Μέτερλιγκ προσπαθεί με όλες του τις δυνάμεις να ιδρύσει ένα θέατρο χωρίς δράση χωρίς επιλόλαια πάθη, που θά εξέφραζε τὰ ήρεμα βάθη της ανθρώπινης ψυχής, είτε τ' άργοκίνητα, μυστηριώδικα και ύπόκοφα δράματα του ύποσυνειδητού μας έ γ ώ. Το θέατρο αυτό το βαπτίζει μ' ένα όμορφο όνομα. Το λέγει «Σ τ α τ ι κ ό Θ έ α τ ρ ο.»

Βλέπει κανείς με τί τρόπο οί ιδέες του Μέτερλιγκ κρατιούνται, συμπλέκονται και σχηματίζουν σύστημα. Βλέπει κανείς επίσης ότι εκτός από τη δραματική τέχνη του συγγραφέα, έχουν μιάν μεγάλη δυνατή συνοχή, ότι οί ιδέες του αυτές έχουν πολύ ένδιαφέρον, είναι παράτολμες, περίεργες, ώστε κάθε στιγμή να νομίζει κανείς ότι πέφτουν στην παραδοξολογία και στη φλυαρία ότι είναι ύπερβολικά θελκτικές άποκαλυπτικές και γοητευτικές.

ΜΕΤ. Β. Κ. Π.

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΓΚΖΕΛ-ΓΝΩΜΕΣ ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟΥ ΡΟΝΤΕΝ

— Ειπέτε μου, δάσκαλε, δε νομίζετε, ότι ή άρχαία όμορφιά ξεπερνούσε κατά πολύ τη σημερινή, και ότι οί γυναίκες της σήμερα είναι πολύ δύσκολο να συγκριθούν μ' εκείνες που επόξερναν μπροστά στο Φειδία ;

— Καθόλου !

— Όμως, ή έντέλεια τόσων έλληνικων Άφροδιτών . . .

— Οί καλλιτέχνες εκείνοι είχαν μάτια κ' έβλεπαν, ένω οί σημερνοί είναι τυφλοί, να ή διαφορά. Οί άρχαίτες έλληνίδες ήταν όμορφες, μά ή όμορφιά τους βρισκότανε στη σκέψη των γλυπτών που τις άποτύπωναν.

'Υπάρχουν και σήμερα, όμοιες γυναίκες. Κυρίως, οί γυναίκες της μισημένης Εδρώπης. Οί σύγχρονοι Ιταλίδες π. χ. άνήκουν στον ίδιο μεσογειακό τύπο των μοδέλων του Φειδία. 'Ο τύπος αυτός έχει για κύριο χαρακτηριστικό το ισόμετρο πλάτος ώμων και λεκάνης.

— Μά οί εισβολές των Βαρβάρων στο ρωμαϊκό κόσμο δεν έχάλασαν με τις έπιμιξίες, την άρχαία όμορφιά ;

— Όχι. Άν ύποθέσουμε άκόμη πώς οί βαρβαρικές φυλές ύπήρξαν λιγότερο όμορφες, λιγότερο ίσοροπημένες από τις μεσογειακές φυλές, πράγμα που είναι δυνατόν, ο χρόνος άνάλαβε να ξεκαθαρίσει τις σκοτεινές που έγεννήθηκαν από το ανακάτωμα των αίμάτων και επανάφερε την άρμονία του άρχαίου τύπου.

Σε μιάν έωση όμορφιάς και άσκήμας πάντα ή όμορφιά θά καταλήξει να θριαμβεύσει : ή Φύση, σύμφωνα μ' ένα θείο νόμο, τραβά μ' έπιμονή στο καλλήτερο, τείνει έξακολουθητικά στο τέλειο.

Κοντά στο μεσογειακό τύπο, ύπάρχει άλλωστε κ' ο τύπος του βορρα· σ' αυτόν άνήκουν πολλές Γαλλίδες, καθώς οί γυναίκες της γερμανικής και σλαβικής φυλής.

Τοῦ τύπου αὐτοῦ ἡ λεζάνη εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμένη κ' οἱ ὄμοιοιό στενοὶ : ἡ κορμοστασιά αὐτὴ παρατηρεῖται π. χ. στὶς νύμφες τοῦ Jean Goujon, στὴν Ἄφροδίτη, τοῦ Nutteau, στὴν εἰκονογραφία του ἡ «Κρίση τοῦ Πάριδος», στὴν Ἄρτεμη τοῦ Houdou.

Ἐξ ἄλλου τὸ στήθος κλίνει γενικὰ πρὸς τὰ ἔμπροσ, ἐνῶ στὸν ἀρχαῖον καὶ μεσογειακὸν τύπο, ὁ θώρακας ξεπετιέται ἀντίθετα.

Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, ὅλοι οἱ ἀνθρώπινοι τύποι, ὅλες οἱ ἀνθρώπινες φυλὲς ἔχουν τὴν ὁμορφιά τους ! Ἄρκει νὰ τὴν ἀνακαλύψει κανεὶς.

Ἐσχδιάσα με ἀνεπίπτωτη εὐχαρίστηση τὶς μικρὰς χορευτρες τῆς Καμβοῖας ποὺ ἦρθαν στὸ Παρίσι με τὸν ἡγεμόνα τους. Οἱ χαριτωμένες κινήσεις τῶν μικροῦλικων μελῶν τους εἶχαν μιὰ παράδοξη καὶ θαυμαστὴ γοητεία.

Ἐκαμα μερικὰς σπουδὰς ἔχοντας γιὰ μοντέλλο τὴν γαλωνέζα θεατρίνα Χανακὼ ἔχει ἀνατομία ὀλοτέλα διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἀνατομία τῶν εὐρωπαϊῶν γυναικῶν, ἐν τούτοις ἀρκετὰ ὠραία με τὴν παράδοξη δύναμη της.

Ἐν γενεὴ ἡ ὁμορφιά βρίσκεται παντοῦ. Δὲν λείπει αὐτὴ ἀπὸ τὰ μάτια μας, μὰ τὰ μάτια μας παραλείπουν νὰ τὴν κυττάξουν.

Ἡ ὁμορφιά ἀποτελεῖται ἀπὸ χαρακτηριστὰ ἔκφραση. Λοιπόν, δὲν ὑπάρχει τίποτα στὴ Φύση, ποὺ νᾶξει πιότερο χαρακτηριστὰ ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα. Ἄναπολεῖ με τὴ δύναμη του ἢ με τὴ χάρι του τὶς πιὸ ποικιλότροπες εἰκόνες.

Κάποτε μοιάζει σὺν ἄνθος, τὸ λίγισμα τῆς κορμοστασιάς μιμεῖται τὸν κορμό, τὸ χαμόγελο τοῦ προσώπου, ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς κόμης ἀνταποκρίνονται με πλέριο ἄνθισμα στεφάνης. Κάποτε θυμίζει κληματόβεργα εὐκολολίγιστη, κάποτε δεντράκι λιγερό καὶ καμαρωτό.

«Βλέποντας σε, λέγει ὁ Ὀδυσσεὺς στὴ Ναυσικὰ, νομίζω ὅτι βλέπω ἐκεῖνη τὴ φουρνιά σου, στὴ Δῆλο, κοντὰ στὸ βωμὸ τοῦ Ἀπόλλωνα, ξεπετιῶταν ἀπὸ τὴ γῆ με μιὰ δυνατὴ ὄρμη κατὰ τὸν οὐρανό.»

Ἄλλοτε, τὸ ἀνθρώπινο σῶμα γυρμένο πρὸς τὰ πίσω μοιάζει ἀτσαλένιο ἐλατήριον, εἶνε σὺν ἓνα ὠραῖο τόξον ὅπου ὁ Ἔρως προσαρμόζει τ' ἀόρατα βέλη του.

Ἄλλοτε πάλιν μοιάζει ὑδρία. Πολλὰς φορὰς ἔβαλα νὰ καθίσει κατὰ γῆς ἓνα ζωντανὸ μου μοντέλο, λέγοντάς του νὰ γυρίσει τὴν πλάτη του κατὰ μέ, ρίχνοντας τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια του μπροστά. Σ' αὐτὴ τὴ στάση, ἡ σκιαγραφία τῆς πλάτης, λεπτὴ στὴ μέση καὶ φαρδύα στά γοφὰ μόνη της φανέρωνε καὶ παρίστανε ἓνα δοχεῖο με τὴ χαριτωμένη του κοιλιά, τὸν ἀμφορέα ποὺ ἔχει στὰ σπλάχνα του τὴ ζωὴ τοῦ μέλλοντος.

Τὸ ἀνθρώπινο σῶμα εἶνε ὁ καθρέφτης τῆς ψυχῆς κ' ἀπ' αὐτὸ προέρχεται ἡ μεγαλῆτερη ὁμορφιά.

Ἐκεῖνο ποὺ λατρεύομε στὸ ἀνθρώπινο σῶμα, εἶνε κάτι περισσότερον ἀπὸ τὴν τόσο ὠραία του μορφή εἶνε ἡ ἐσωτερικὴ του φλόγα ποὺ φαίνεται νὰ τὸ φωτίζει διάφανα.